Мультисекторальне дослідження в районах, які є вразливими через переміщення ВПО

Україна: Дніпропетровська область

Серпень 2022

CCCM CLUSTER
SUPPORTING DISPLACED COMMUNITIES
www.cccmcluster.org

REACH Informing more effective humanitarian action

Автор фото на обкладинці: Олександр Власенко / IMPACT Initiatives / 2022 р.

Про Ініціативу REACH

REACH — це спільна ініціатива двох міжнародних неурядових організацій — ACTED та IMPACT Initiatives і Програми ООН з оперативного застосування супутників (UNOSAT). Метою Ініціативи REACH є допомога суб'єктам гуманітарної допомоги у прийнятті рішень на основі фактичних даних шляхом ефективного збору, управління та аналізу даних до, під час і після надзвичайної ситуації. У такий спосіб організація REACH сприяє тому, щоб громади, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій, отримували необхідну їм допомогу. Уся діяльність здійснюється через міжвідомчі механізми координації допомоги. Усі матеріали доступні на сайті нашого ресурсного центру: www.reachresourcecentre.info. Докладнішу інформацію можна знайти на нашому веб-сайті.
Адреса ел. пошти для звернень: geneva@reach-initiative.org. Сторінка у Twitter: @REACH_info.

Резюме

Вступ

Раптове загострення війни в Україні 24 лютого 2022 року посилило гуманітарну кризу в країні. До основних проблем відносять наявність **близько 7 мільйонів переміщених осіб в межах України станом на серпень 2022 року.**[1]

Масштаби переміщення зумовили питання про те, як наплив ВПО впливає на громади, які їх приймають. Заходами реагування стало розгортання колективних центрів ВПО у різних видах громадських та приватних будівель, у тому числі в багатьох навчальних закладах (школах, дитячих садках, гуртожитках університетів тощо).[2] Наразі Кластером з Координації та Управління Колективними Центрами ВПО (CCCM) було позначено на карті понад 7 000 колективних центрів по всій країні.[3] Відповідно до загального опитування населення, проведеного Міжнародною організацією з міграції (МОМ), приблизно 4% переміщеного населення проживає в колективних центрах, тоді як більшість з них проживають у приватних помешканнях. Хоча є свідчення того, що люди, розміщені у колективних центрах, мають більше потреб, ніж загальне населення, існує **брак достовірних даних, що дозволяють проводити репрезентативні порівняння між демографічними профілями,** такими як громади, які приймають ВПО, переміщені домогосподарства, які проживають у колективних центрах, та ті, що проживають поза їх межами.

Крім того, незважаючи на те, що багато переміщених домогосподарств проживають у громадах, **майже немає інформації про їхній доступ до державних послуг,** а також про гуманітарну допомогу, яку вони отримують у колективних центрах та поза їх межами. Також, розширення заходів реагування із залученням уряду, місцевого громадянського суспільства та міжнародних гуманітарних організацій викликало питання щодо координації між цими різними суб'єктами. Нове дослідження проєкту ACAPS виявило проблеми у системах розподілу та структурах координації на різних рівнях заходів реагування.[4] Станом на червень 2022 року **на субнаціональному рівні було недостатньо інформації щодо координації заходів реагування** для вирішення проблем з переміщенням.

Дніпропетровська область відіграє ключову роль у прийомі переміщених осіб в межах України. Згідно з офіційною статистикою, у травні було зареєстровано 225 000 внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що становить менше третини фактичної цифри за даними обласної ради.[5] Відповідно до Матриці відстеження переміщень (МВП) Міжнародної організації з міграції (МОМ), через такий наплив ВПО областю, яка приймає найбільшу кількість біженців у країні, є Дніпропетровська область.[6] Крім того, очікується, що вирішальна роль області як транзитного пункту прибуття ВПО тільки посилиться в найближчі місяці, оскільки бойові дії продовжують загострюватися на сході та півдні країни.[7]

У цьому контексті ініціатива REACH працювала з кластером CCCM над розробкою та проведенням **дослідження динаміки переміщень та заходів гуманітарного реагування у Дніпропетровській області** для забезпечення інформаційних потреб кластеру та інших учасників, які працюють у сфері

[1] Міжнародна організація з міграції (МОМ), Ukraine | Displacement (iom.int), серпень 2022.
[2] Інформаційна панель дослідження REACH / УВКБ ООН «Моніторинг колективних центрів» (МКЦ): Ukraine CCCM (reach-info.org), липень 2022.
[3] Станом на вересень 2022 року після базового картографування, здійсненого кластером CCCM за підтримки REACH, УВКБ ООН, МОМ, ACTED, NRC та інших партнерів. Матеріали доступні через кластер CCCM.
[4] ACAPS, Ukraine: Bridging humanitarian response | ACAPS, травень 2022.
[5] Дніпропетровська обласна державна адміністрація, «У Дніпропетровській області понад 225 тис. переселенців», травень 2022.
[6] МОМ, Ukraine — Internal Displacement Report — General Population Survey Round 7 (17 - 23 July 2022) | DTM (iom.int), липень 2022.
[7] Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, «Кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні перевищила 8 млн людей: звідки й куди їхали найбільше», травень 2022.

реагування на проблеми ВПО в цій області. Ініціатива REACH та кластер CCCM провели консультації з широким колом інших зацікавлених сторін, у тому числі з місцевими органами влади та місцевими організаціями з метою отримання інформації про структуру дослідження та інтерпретацію отриманих результатів.

Метою дослідження було заповнення вищезгаданих інформаційних прогалин за допомогою надання відповідей на наступні питання:

Питання дослідження:
• Якими є гуманітарні потреби громад Дніпропетровської області та як вони відрізняються за географічними показниками та статусом переміщеного населення?
• Які місцеві НУО, ОГС або окремі волонтери задовольняють ці потреби, та чим вони займаються?
• Яким чином можна підтримати або підвищити ефективність місцевих заходів реагування?

Метою цього дослідження та звіту є надання **загальної інформації про потреби та проблеми переміщеного населення у Дніпропетровській області**, у тому числі порівняння їх з потребами та проблемами непереміщених осіб, а також представлення аналізу того, як ці потреби і проблеми наразі вирішуються місцевими суб'єктами реагування. Для цього командою REACH було виконано наступне:

- Проведно усього **1304 опитування домогосподарств (ОДГ)** з переміщеними домогосподарствами (ДГ), які перебувають у колективних центрах, та тими, які проживають поза ними, а також з непереміщеними домогосподарствами. Опитування проводилися шляхом особистих інтерв'ю з 2 по 17 липня 2022 року. Вибірку було стратифіковано за статусом та географією переміщення з метою забезпечення детального аналізу потреб і проблем за цими характеристиками. Домогосподарства були відібрані випадковим чином у два етапи: на першому етапі відповідні місця для кожної демографічної групи були обрані випадковим чином за допомогою випадково згенерованих точок GPS або підготовленої вибірки (наприклад, основного списку колективних центрів кластеру CCCM). На другому етапі були застосовані додаткові методи рандомізації з метою забезпечення випадковості участі респондентів (наприклад, фахівці команди зверталися до кожної п'ятої людини, яка заходила або виходила з будівлі). Методика опитування мала на меті охопити ключові соціально-економічні показники для кожної демографічної групи, їхні потреби та проблеми, у тому числі питання соціальної згуртованості та наміри подальшого руху серед переміщених домогосподарств.
- У період з 22 по 30 червня 2022 року **на карті** було **позначено місцеві суб'єкти реагування (МСР), які працювали в області**, серед яких були місцеві неурядові організації, організації громадянського суспільства та окремі волонтери. Завдяки методу «снігової кулі» було складено **список з 53 місцевих суб'єктів реагування** шляхом контактування координатора від кожної організації для запрошення взяти участь в короткому телефонному опитуванні (КІ МСР). Опитування містило запитання щодо розміру організації, ключових видів діяльності та партнерських мереж.
- **Проведено 8 обговорень у фокус-групах з місцевими суб'єктами реагування (ОФГ-МСР)**. У посібнику для проведення фокус-групових дискусій були представлені питання, пов'язані з соціальною згуртованістю, проблемами координації та співпраці між суб'єктами, а також зменшенням ризиків. Учасники були відібрані з числа контактів, зібраних через місцеві органи влади та під час картографування, задля забезпечення присутності респондентів як з міської, так і сільської місцевостей.

Даний звіт має на меті об'єднати висновки з вищезгаданих джерел, щоб відповісти на запитання цього дослідження, шляхом застосування підходу послідовної тріангуляції. Це було виконано наступним чином:

Аналітичний підхід:

- **Питання 1:** результати щодо **потреб та проблем домогосподарств** були спершу сформульовані на основі ОДГ, з **порівняльним аналізом, проведеним на основі статусу та місця переміщення** (обласний центр / периферія).
- **Питання 2:** результати щодо потреб та проблем (визначені в ОДГ) потім порівнювалися з результатами картографування **місцевих суб'єктів реагування та ІКІ-МСР, протиставляючи потреби рівню наявної допомоги.**
- **Питання 3:** результати ІКІ-МСР щодо поточного охоплення та планування заходів реагування були потім переглянуті відносно якісного контент-аналізу **ОФГ-МСР та доповнені поглядами місцевих суб'єктів на існуючі проблеми**.

Дослідження також включало наступні методи збору даних з метою надання додаткової інформації про економічний контекст, вплив на надання державних послуг та особливості перебігу кризи у громадах, які постраждали внаслідок конфлікту. У даному звіті ця інформація буде використовуватися обережно та, у разі доречності, для надання відповідей на три основні запитання дослідження.

Додаткові джерела інформації

- **Вісім обговорень у фокус групах з суб'єктами економічної діяльності** для отримання загальної інформації про економічні наслідки повномасштабної війни для Дніпропетровської області.
- **Двадцять опитувань ключових інформантів серед постачальників державних послуг у цільових громадах** для збору даних про види змін, з якими стикаються місцеві органи влади під час надання державних послуг переміщеному та непереміщеному населенню.
- **П'ять інтерв'ю ключових інформантів серед представників місцевої влади у громадах, які постраждали внаслідок конфлікту** для отримання даних про вплив кризи та, як наслідок, гуманітарні потреби та динаміку переміщень у регіонах, де неможливо зібрати дані шляхом опитування домогосподарств через безпекові проблеми та обмеження у доступі.

Головні висновки

Стратифікована вибірка опитування дозволяє порівняти вразливість, потреби та рівні допомоги між трьома типами домогосподарств: переміщеними домогосподарствами, які живуть у колективних центрах, переміщеними домогосподарствами, які живуть поза межами колективних центрів, та непереміщеними домогосподарствами. Інтерв'ю та обговорення у фокус-групах із постачальниками державних послуг, місцевими суб'єктами реагування та суб'єктами економічної діяльності надають додаткові дані про організацію поточних заходів реагування та поточну спроможність задовольняти ці потреби. Основні висновки, наведені нижче, вказують на наступне:

- **Міжнародні заходи реагування більше спрямовані на місто Дніпро, ніж на інші частини області.** Домогосподарства ВПО у місті Дніпро набагато частіше повідомляли про те, що отримували допомогу від міжнародних організацій (53%) та агентств ООН (59%), порівняно з домогосподарствами, які живуть за межами міста (33% та 41% відповідно). Місцеві суб'єкти реагування та регіональна влада також висловили занепокоєння щодо того, що міжнародна допомога недостатньо охоплює бенефіціарів, які проживають на периферії області.

- **Громади, які постраждали внаслідок конфлікту, мають гостру необхідність у допомозі зі швидким відновленням**, щоб впоратися з наслідками обстрілів інфраструктури, енергетичних та водних об'єктів. Гострі потреби стосуються ремонтно-будівельних робіт, забезпечення будівельними матеріалами, опаленням, альтернативними джерелами енерго- та водопостачання.

- Домогосподарства ВПО, які проживають у колективних центрах, як правило, є більш уразливими, ніж домогосподарства тих ВПО, які розмістилися поза межами колективних центрів, та непереміщені домогосподарства. **За повідомленнями КІ, 54% домогосподарств ВПО у колективних центрах включають принаймні одного пенсіонера, 32% мають одного члена сім'ї з хронічними захворюваннями, а 24% - одного члена сім'ї з інвалідністю.** Слід зазначити, що дані дослідження «Моніторинг колективних центрів» (МКЦ) ініціативи REACH показують, що 48% досліджених колективних центрів в Україні не мають плану розподілу для домогосподарств із певними різновидами вразливостей.

- До початку конфлікту домогосподарства ВПО отримували в середньому менший дохід, ніж непереміщені домогосподарства. Крім того, вони також повідомили, що їхній дохід ще більше зменшився з того часу. **Особливо це стосується переміщених домогосподарств у колективних центрах за межами міста Дніпро; з них 51% отримував дуже низькі доходи (менше 5 000 грн на місяць) після початку конфлікту проти 20% з них до конфлікту.** Для порівняння, лише 28% непереміщених домогосподарств за межами міста Дніпро повідомили, що отримували такий рівень доходу з початку конфлікту, проти 19% непереміщених домогосподарств – до конфлікту.

- **Загалом, до найчастіше згадуваних потреб домогосподарств відносили потреби у фінансовій допомозі (54%), продуктах харчування (48%) та допомозі з працевлаштуванням (48%).** Домогосподарства ВПО повідомили про додаткові потреби, такі як варіанти довгострокового переміщення (43%), хоча непереміщені домогосподарства переважно повідомляли про такі ж потреби. У деяких випадках відсоток таких домогосподарств, які згадували про потреби в основних сферах життєдіяльності, таких як охорона здоров'я (31% проти 24% для ВПО) та ВОСГ (10% проти 4% для ВПО), був навіть вищим. У той же час 11% домогосподарств повідомили, що не потребують жодної допомоги (проти 1% домогосподарств ВПО).

- **Домогосподарства, які проживають за межами міста Дніпро, повідомили про вищі рівні потреб, ніж ті, що проживають у місті Дніпро.** Зокрема, це стосується фінансової допомоги (61% домогосподарств, які живуть за межами міста Дніпро, проти 46% домогосподарств, які проживають у місті Дніпро) та працевлаштування (39% домогосподарств, які проживають за межами міста Дніпро, проти 24% домогосподарств, які проживають у місті Дніпро). Слід зазначити, що для непереміщених домогосподарств за межами міста Дніпро потреба у фінансовій допомозі була набагато важливішою, ніж для домогосподарств, які проживають у місті Дніпро (60% проти 35%).

- **Непереміщені домогосподарства мають набагато меншу ймовірність отримати гуманітарну допомогу (32% проти 91% для переміщених домогосподарств).** Наприклад, частка домогосподарств, які повідомляють про отримання фінансової допомоги, помітно різниться (ВПО у колективних центрах: 72%, ВПО поза межами колективних центрів: 68%; непереміщені особи: 19%),

незважаючи на схожі рівні потреб. Тому надалі варто дослідити, якою мірою та за яких умов непереміщені домогосподарства отримують гуманітарну допомогу.

- **Основними постачальниками гуманітарної допомоги, на думку домогосподарств, які отримують цю допомогу, є: постачальники державних послуг (67%), волонтерські ініціативи (64%), організації ООН (51%), міжнародні організації (44%) та місцеві організації (41%).** Домогосподарства ВПО, які проживуть у колективних центрах, повідомили, що отримували допомогу переважно від волонтерських ініціатив (73%), тоді як домогосподарства ВПО, які розмістилися поза межами колективних центрів, найчастіше повідомляли, що отримували допомогу від постачальників державних послуг (69%). Такі ж дані (69%) були і серед непереміщених домогосподарств, які вказували також допомогу від місцевих організацій (22%) та волонтерів (13%).

- **Як було встановлено, багато місцевих суб'єктів реагування здійснюють свою діяльність самостійно, без залучення структур, створених місцевою владою для контролю за заходами реагування.** Це призводить до виникнення великої кількості координаційних органів та каналів комунікації, що потенційно створює труднощі для міжнародних суб'єктів, які прагнуть спілкуватися з єдиними конкретними контактними особами на місцевому рівні.

- За словами місцевих суб'єктів реагування, **багатьом колективним центрам може бути важко продовжувати розміщення ВПО взимку**. Особливе занепокоєння викликають плата за електроенергію та опалення, яка, ймовірно, суттєво зросте найближчими місяцями. У той час як державні та муніципальні установи отримують компенсацію за комунальні послуги, це не стосується багатьох колективних центрів, якими керують місцеві організації. Коли витрати зростуть, багато з них, можливо, не зможе продовжувати надавати допомогу.

- **Лише 9% переміщених домогосподарств повідомили про чіткий намір переїхати знову протягом місяця після збору даних** (11% переміщених домогосподарств у колективних центрах, 6% переміщених домогосподарств поза межами колективних центрів). З них (n=76) 49% повідомили про намір повернутися до населеного пункту свого постійного місця проживання, 39% – до іншого населеного пункту, і лише 12% зазначили, що планують переїхати до іншої країни.

Загалом, результати вказують на тривожну тенденцію, пов'язану з питанням адресності нинішньої допомоги. Домогосподарства, які проживають у місті Дніпро, набагато частіше повідомляють про отримання допомоги від міжнародних організацій, порівняно з домогосподарствами, які проживають за межами міста. Аналогічно, переміщені домогосподарства частіше отримують допомогу порівняно з непереміщеними домогосподарствами, незважаючи на те, що ця остання група часто повідомляє про подібні або, у деяких випадках, навіть більші потреби. Отримані дані підтверджують припущення про те, що домогосподарства ВПО, які проживають у колективних центрах, як правило, більш вразливі, ніж домогосподарства тих ВПО, які проживають поза межами колективних центрів, та непереміщені домогосподарства.

Зміст

Резюме 2
Зміст 7
Вступ 10
Методологія 12
Результати 16
1.1 Динаміка переміщення 16
1.2 Соціальна згуртованість 19
1.3 Вплив конфлікту на економіку 20
1.4 Екологічні ризики та пошкодження інфраструктури 23
2. Потреби та пріоритети 26
2.1 Демографічний профіль та вразливість домогосподарств 26
2.2 Проживання 28
2.3 Пріоритетні потреби 30
2.4 Доходи домогосподарств 34
2.5 Потреби в державних послугах 36
3. Гуманітарне реагування 38
3.1 Гуманітарна допомога, отримана домогосподарствами 38
3.2 Карта місцевих суб'єктів реагування 40
3.3 Спроможність надання послуг в пріоритетних громадах 42
3.4 Гуманітарне реагування у громадах, які постраждали внаслідок конфлікту 43
3.5 Координація реагування 43
3.6 Пріоритетні потреби місцевих респондентів 46
Висновок 47
Джерела 48

Список скорочень

ТД: Територіальне дослідження
МПТ: Моніторинг прибуття та транзиту ВПО
СССМ: Координація та управління колективними центрами ВПО
МКЦ: Моніторинг колективних центрів
МВП: Матриця відстеження переміщень
ВПО: внутрішньо переміщена особа
МОП: Міжнародна організація праці
МОМ: Міжнародна організація з міграції
СЕД: Суб'єкт економічної діяльності
ОФГ: Обговорення у фокус-групах
ІПСУР: Інформація про пожежу для системи управління ресурсами
УУ: Уряд України
ДГ: Домогосподарство
ІКІ: Інтерв'ю з ключовими інформантами
МВПКГ: Місцева влада з постраждалих внаслідок конфлікту громад
МСР: Місцевий суб'єкт реагування
МО: Міністерство Оборони
НУО: Неурядова громадська організація
ПДП: постачальник державних послуг
ОВД: Огляд вторинних даних
ДСНС: Державна служба України з надзвичайних ситуацій
МСП: малі та середні підприємства
КІ: ключовий інформант/ключові інформанти

Географічна класифікація

Область/регіон: адміністративна одиниця першого рівня (24)
Район: адміністративна одиниця другого рівня (136)
Громада/муніципалітет: адміністративна одиниця третього рівня (1496)

Список графіків, таблиць та карт

Графік 1: Найчастіше вказувані причини прибуття до населеного пункту..... 17
Графік 2: Сприйняття відносин між переміщеним і непереміщеним населенням 19
Графік 3: Розподіл голів домогосподарств 26
Графік 4: Вразливість домогосподарств 28
Графік 5: Житлові умови переміщених домогосподарств..... 28
Графік 6: Найчастіше вказувані канали пошуку житла 29
Графік 7: Найбільш обговорювані питання, згадані в ОФГ з місцевими суб'єктами реагування 32
Графік 8: Динаміка зміни доходів за місяць переміщених домогосподарств у колективних центрах 34
Графік 9: Динаміка зміни доходів за місяць серед переміщених домогосподарств, які перебувають поза межами колективних центрів 35
Графік 10: Динаміка зміни доходів за місяць серед непереміщених домогосподарств..... 35
Графік 11: Найчастіше вказувана гуманітарна допомога, за словами домогосподарств..... 38
Графік 12: Типи організацій, які надавали допомогу переміщеним домогосподарствам 39

Таблиця 1: Вибірка збору даних домогосподарств 13
Таблиця 2: Методи збору даних та вибірки 14
Таблиця 3: Вказані причини вибору житла 29

Таблиця 4: Вказана тривалість можливого перебування……..……... 30
Таблиця 5: Послуги, до яких з початку конфлікту стало важче отримати доступ …… 36
Таблиця 6: Місцеві суб'єкти реагування, які діють у всіх районах області…… 41
Таблиця 7: Найбільш пріоритетні потреби, про які повідомляли місцеві респонденти…….. 43

Карта 1: Карта досліджених районів…… 12
Карта 2: Заявлене походження переміщених домогосподарств…….. 16
Карта 3: Щільність інцидентів в постраждалих внаслідок конфлікту громадах області……..…… 25
Карта 4: Три основні вказані потреби домогосподарств …… 32
Карта 5: Три основні види послуг, до яких домогосподарствам стало важче отримати доступ…..…. 37
Карта 6: Місцеві суб'єкти реагування, які діють в конкретних районах області ……..…… 41

Вступ

Раптове загострення війни в Україні 24 лютого 2022 року посилило гуманітарну кризу в країні. До основних проблем відносять наявність **близько семи мільйонів переміщених осіб в межах України станом на серпень 2022 року.**[8]

Масштаби переміщення підняли питання про те, як наплив ВПО впливає на громади, які їх приймають. Заходами реагування стало розгортання колективних центрів у різних видах громадських та приватних будівель, у тому числі в багатьох навчальних закладах (школах, дитячих садках, гуртожитках університетів тощо).[9] Наразі Кластером з Координації та Управління Колективними Центрами ВПО (CCCM) було позначено на карті понад 7 000 колективних центрів по всій Україні.[10] Відповідно до загального опитування населення Міжнародної організації з міграції (МОМ), приблизно 4% переміщеного населення проживає в колективних центрах, у той час як більшість з нього проживає у приватних помешканнях у громаді. Хоча є свідчення того, що люди, розміщені у колективних центрах, мають більше потреб, ніж загальне населення, існують **обмежені, однак надійні дані, що дозволяють проводити репрезентативні порівняння між демографічними профілями,** такими як громади, які приймають ВПО, переміщені домогосподарства, які проживають у колективних центрах, та ті, що проживають поза межами колективних центрів.

Крім того, незважаючи на те, що багато переміщених домогосподарств проживають у громадах, **майже нічого невідомо про наявний для них доступ до державних послуг** разом з гуманітарною допомогою, яку вони отримують у колективних центрах та поза їх межами. Аналогічно, розширення заходів реагування із залученням національного уряду, місцевого громадянського суспільства та міжнародних гуманітарних організацій підіймає питання щодо координації між цими різними суб'єктами. Нове дослідження проєкту ACAPS виявило проблеми у системах розподілу та структурах координації на різних рівнях заходів реагування.[11] Станом на червень 2022 року **на субнаціональному рівні була доступна обмежена інформація щодо координації заходів реагування** для вирішення проблем з переміщенням.

Дніпропетровська область відіграє ключову роль у прийомі переміщених осіб в межах України. Згідно з офіційною статистикою, у травні було зареєстровано 225 000 внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що становить менше третини фактичної цифри за даними обласної ради.[12] Відповідно до Матриці відстеження переміщень (МВП) Організації з міграції (МОМ), через такий наплив ВПО областю, яка приймає найбільшу кількість біженців у країні, є Дніпропетровська область.[13] Крім того, очікується, що вирішальна роль області як транзитного пункту прибуття ВПО тільки посилиться в найближчі місяці, оскільки бойові дії продовжують загострюватися на сході та півдні країни.[14]

У цьому контексті ініціатива REACH працювала з кластером CCCM над розробкою та проведенням **дослідження динаміки переміщень та заходів гуманітарного реагування у Дніпропетровській області** для забезпечення інформаційних потреб кластеру та інших учасників, які працюють над заходами реагування на переміщення в області. Ініціатива REACH та кластер провели консультації з широким колом додаткових зацікавлених сторін, включаючи місцеві органи влади та місцеві організації, щоб отримати інформацію про структуру дослідження та інтерпретацію отриманих результатів.

[8] Міжнародна організація з міграції (МОМ), Ukraine | Displacement (iom.int), серпень 2022
[9] Інформаційна панель дослідження REACH / УВКБ ООН «Моніторинг колективних центрів» (МКЦ): Ukraine CCCM (reach-info.org), липень 2022.
[10] Станом на вересень 2022 року після базового картографування, здійсненого кластером CCCM за підтримки REACH, УВКБ ООН, МОМ, ACTED, NRC та інших партнерів. Матеріали доступні через кластер CCCM.
[11] ACAPS, Ukraine: Bridging humanitarian response | ACAPS, травень 2022.
[12] Дніпропетровська обласна державна адміністрація, «У Дніпропетровській області понад 225 тис. переселенців», травень 2022.
[13] МОМ, Ukraine — Internal Displacement Report — General Population Survey Round 7 (17 - 23 July 2022) | DTM (iom.int), липень 2022.
[14] Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, «Кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні перевищила 8 млн людей: звідки й куди їхали найбільше», травень 2022.

Метою дослідження було заповнення вищезгаданих інформаційних прогалин за допомогою надання відповідей на наступні питання:

Питання дослідження:

• Які гуманітарні потреби у громади Дніпропетровської області, та як вони відрізняються за географічними показниками та статусом переміщеного населення?

• Які місцеві НУО, ОГС або окремі волонтери задовольняють ці потреби, та чим вони займаються?

• Як можна забезпечити або покращити місцеві заходи реагування?

Метою цього дослідження та звіту є надання **загальної інформації про потреби та проблеми переміщеного населення у Дніпропетровській області**, у тому числі порівняння їх з потребами та проблемами непереміщених осіб, а також представлення **аналізу того, як ці потреби і проблеми наразі вирішуються місцевими суб'єктами реагування.** Крім того, цей звіт містить інформацію про такі елементи, як динаміка переміщення або економічні, соціальні та екологічні наслідки конфлікту, **які сприяють кращому розумінню контексту, в якому виникають потреби та розгортаються заходи реагування**. Таким чином, звіт складається з таких розділів:

1. Контекст (динаміка переміщення, економічний вплив тощо).
2. Потреби та пріоритети переміщених та непереміщених домогосподарств у Дніпропетровській області.
3. Гуманітарні заходи реагування.

Методологія

Географічне охоплення

Географічний діапазон дослідження охоплює:

- 138 **населених пунктів** по всій області (місто Дніпро та 137 населених пунктів за межами міста Дніпро): ці населені пункти були обрані випадковим чином і є репрезентативними на обласному рівні, за винятком населених пунктів у межах 30 кілометрів від лінії зіткнення.
- Чотири **цільові громади** (Дніпро, Кривий Ріг, Царичанка та Петропавлівка): спеціально відібрані через їх особливу цінність з точки зору гуманітарних заходів реагування, частково через великий наплив ВПО. Вони також були обрані через їх цінність у висвітленні відмінностей між міськими та сільськими громадами.
- П'ять **постраждалих внаслідок конфлікту громад** (Нікопольська, Зеленодольська, Апостолівська, Широківська та Покровська): спеціально відібрані для заповнення інформаційних прогалин по громадах області, які, за повідомленнями, найбільше постраждали від безпекових проблем.

Карта 1: Карта досліджених районів

Методи збору даних і стратегія вибірки

У цьому територіальному дослідженні використовується **підхід зі змішаними методами**, що складається як з кількісних, так і з якісних методів дослідження. Перед початком збору первинних даних команда REACH провела огляд вторинних даних (ОВД), щоб окреслити контекстні знання для виявлення інформаційних прогалин та інформування про структуру інструментів та план збору даних. Пізніше їх було використано для тріангуляції результатів.

Кількісна складова

Це територіальне дослідження надає результати, які репрезентують населення на обласному рівні. З цією метою команда REACH провела загалом **1304 опитування домогосподарств** шляхом особистих інтерв'ю по всій області з 2 липня до 17 липня 2022 року. Домогосподарства були відібрані шляхом двоетапної випадкової вибірки в шести стратах (див. таблицю 1), що дало результати, які є узагальненими та зіставними – з 95% рівнем достовірності та 7% похибкою – між **статусом переміщення** (переміщені особи у колективних центрах, переміщені особи поза межами колективних центрів та непереміщені особи) та **населеними пунктами** (в межах та за межами міста Дніпро). Для забезпечення безпеки польових співробітників не проводилися особисті опитування в населених пунктах, розташованих на відстані до 30 кілометрів від лінії зіткнення.

Таблиця 1. Вибірка збору даних домогосподарств

	Переміщене населення у колективних центрах	Переміщене населення поза межами колективних центрів	Непереміщене населення
Місто Дніпро	241	242	226
За межами міста Дніпро	182	202	211
Загалом	**423**	**444**	**437**

Крім того, для отримання загальної інформації щодо їх ролі та можливостей у реагуванні на кризу було складено карту суб'єктів, яка включала **53 інтерв'ю з ключовими інформаторами серед місцевих суб'єктів реагування (ІКІ-МСР)**. Місцеві суб'єкти реагування були визначені через мережу інформаторів ініціативи REACH Ukraine, після чого було сформовано вибірку за наростаючим методом. Респонденти були опитані дистанційно за допомогою телефонних дзвінків з 22 по 30 червня 2022 року. На відміну від опитування домогосподарств, ці дані не є репрезентативними для місцевих суб'єктів реагування на обласному рівні, тому їх слід вважати орієнтовними. Однак це дозволяє окреслити тенденції щодо діяльності, спроможності та потреб місцевих суб'єктів реагування в області.

Якісна складова

Збір якісних даних проводився з 4 липня 2022 року по 2 серпня 2022 року в чотирьох **цільових громадах** (м. Дніпро, Кривий Ріг, Царичанка та Петропавлівка) та в п'яти **постраждалих внаслідок конфлікту громадах** (Нікополь, Зеленодольська, Апостолівська, Покровська та Широківська). Цільові громади було обрано через їх особливу цінність з точки зору гуманітарних заходів реагування, частково через великий наплив ВПО. Згідно з нашим попереднім дослідженням, досліджені громади, які постраждали внаслідок конфлікту, належать до п'яти найбільш вражених безпековими проблемами громад в області. Їх було проаналізовано на більш пізньому етапі збору даних для заповнення інформаційних прогалин про райони області, які постраждали внаслідок конфлікту.

На відміну від кількісних методів аналізу на рівні області, описаних вище, ці методи збору даних спрямовані на те, щоб зробити висновки на місцевому рівні та поінформувати про заходи реагування у конкретних громадах. Таким чином, висновки, отримані в досліджених цільових та постраждалих внаслідок конфлікту громадах, не мають бути репрезентативними на обласному рівні. Натомість вони ілюструють тенденції, що відбуваються на місцевому рівні, передають місцевий досвід та інформують про ці тенденції та про відмінності між міськими та сільськими районами. Однак, деякі виважені висновки – зокрема, які стосуються економічного аналізу – можуть відобразити узагальнену динаміку в Дніпропетровській області.

Загалом було проведено **20 інтерв'ю з ключовими інформантами серед постачальників державних послуг (ІКІ-ПДП)** у цільових громадах, щоб зрозуміти вплив конфлікту на основних постачальників послуг (освіта, охорона здоров'я, соціальні, адміністративні та фінансові послуги). Ключові інформанти були відібрані цілеспрямовано, та було проведено дистанційні інтерв'ю за допомогою телефонних дзвінків. Було проведено п'ять інтерв'ю з представниками кожного основного виду постачальників послуг у кожній цільовій громаді.

Команда REACH також провела **8 обговорень у фокус-групах серед суб'єктів економічної діяльності (ОФГ-СЕД)** та **8 обговорень у фокус-групах серед місцевих суб'єктів реагування (ОФГ-МСР)**, щоб визначити економічний вплив конфлікту, а також пріоритети та можливі заходи реагування. У кожній цільовій громаді було проведено два ОФГ-СЕД з цілеспрямованою вибіркою суб'єктів господарювання (місцевих підприємств, представників профспілок та торгово-промислових палат, власників банків, власників промислових та сільськогосподарських підприємств). У кожній цільовій громаді було проведено два ОФГ-МСР з цілеспрямованою вибіркою місцевих суб'єктів реагування (місцевих органів влади, місцевих суб'єктів та представників основних громад).

Було проведено ще 5 **інтерв'ю з ключовими інформантами серед місцевої влади з постраждалих внаслідок конфлікту громад** (ІКІ-МВПКГ). Ключові інформанти були відібрані цілеспрямовано, а дистанційні інтерв'ю було проведено за допомогою телефонних дзвінків. У кожній постраждалій внаслідок конфлікту громаді було проведено одне інтерв'ю з одним представником місцевої влади.

Огляд

Таблиця 2. Методи збору даних та вибірки

	Вид даних	Метод збору	Респонденти	Розмір вибірки	Географія	Особливості
Опитування ДГ	Кількісні	Опитування	Домогосподарства	1304	По всій області	У межах/за межами міста Дніпро
ІКІ-МСР	Кількісні	Інтерв'ю з ключовими інформантами	Місцеві суб'єкти реагування	53	По всій області	У межах/за межами міста Дніпро
ІКІ-ПДП	Якісні	Інтерв'ю з ключовими інформантами	Державні постачальники послуг	20	Цільові громади	Міська/сільська місцевість
ОФГ-СЕД	Якісні	Обговорення у фокус-групах	Суб'єкти економічної діяльності	8	Цільові громади	Міська/сільська місцевість
ОФГ-МСР	Якісні	Обговорення у фокус-групах	Місцеві суб'єкти реагування	8	Цільові громади	Міська/сільська місцевість
ІКІ- МВПКГ	Якісні	Інтерв'ю з ключовими інформантами	Місцева влада	5	Постраждалі внаслідок конфлікту громади	-

Проблеми та обмеження

По-перше, як зазначено вище, кількісні та якісні компоненти мають різний характер та відрізняються за географічним охопленням. Хоча це дозволяє проводити різні типи аналізу, варто пам'ятати, що лише опитування домогосподарств є статистично репрезентативним на обласному рівні, і що більшість результатів якісних досліджень переважно інформують про місцеві тенденції. Крім того, кількісні та якісні дослідження призначені для виявлення різних варіацій. У той час як кількісні інструменти призначені для виявлення відмінностей між статусом переміщення та територіями розселення (в місті Дніпро та за

його межами), якісні інструменти розроблені, щоб висвітлити відмінності між певними громадами, а також між міськими і сільськими місцевостями.

По-друге, деякі інструменти збору даних занадто орієнтовані на конкретних суб'єктів. По-перше, висновки щодо постраждалих внаслідок конфлікту громад не містять деяких елементів аналізу, оскільки з міркувань безпеки проводилися лише дистанційні телефонні розмови з представниками місцевої влади. Таким чином, ці висновки значною мірою залежать від інформації та точки зору місцевих органів влади, тому це слід враховувати. По-друге, аналіз, пов'язаний із заходами реагування на місцевому рівні, в основному спирається на інформацію, надану місцевими організаціями (місцевими НУО та ініціативами волонтерів). Таким чином, це відображає їхню точку зору, їхні потреби та інтереси. Це призводить до деяких інформаційних прогалин щодо потреб та спроможності місцевої влади та міжнародних організацій, залучених до гуманітарних заходів реагування.

Результати

1. Контекст

Перший розділ цього звіту освітлює соціальні, економічні, та екологічні зміни, а також динаміку переміщення осіб. Він ґрунтується на кількісних і якісних даних і був тріангульованим за допомогою огляду вторинних даних.

1.1 Динаміка переміщення

Райони походження переміщеного населення

Області, з яких походять більшість переміщених домогосподарств , це Донецька (46% домогосподарств), Луганська (31%) та Харківська (11%), за якою йдуть Херсонська (6%) і Запорізька області (4%). Це відповідає висновкам моніторингу гуманітарної ситуації (МГС) REACH від липня 2022 року.[15] МГС також підкреслив, що великий наплив новоприбулих ВПО був зареєстрований у Кривому Розі та Водяному (Дніпропетровська область).

Карта 2. Заявлене походження переміщених домогосподарств

Чинники, що спонукають виїзд та прибуття ВПО

Чинники, що спонукають виїзд

Як повідомляється, найчастішими причинами для покидання місця постійного проживання, були активні бойові дії (присутність військ) (67%), обстріли в населеному пункті або поблизу нього (42%), втрата

[15] REACH, Моніторинг гуманітарної ситуації (Раунд 4), Липень 2022

доступу до певних послуг (34%) і втрата засобів до існування (27%). Ці висновки ще більше підтверджують індикативні висновки Моніторингу прибуття та транзиту (МПТ) REACH у липні, згідно з якими 3-ма основними причинами покидання місця постійного проживання (для домогосподарств, які наразі проживають у Дніпрі) були обстріли в/поблизу населеного пункту (54%), стурбованість ескалацією конфлікту найближчими днями (43%), активні бойові дії у населеному пункті (39%).[16]

Чинники, що спонукають прибуття

Найчастіші, згідно отриманих відповідей, причини для прибуття до населеного пункту, де зараз проживають домогосподарства, розбиті за умовами проживання на Малюнку 1 нижче.

Графік 1. Найбільш розповсюджені причини для приїзду у населений пункт, за місцем проживання (питання з кількома можливими відповідями)

Переміщення

Більшість переміщених домогосподарств (84%) прибули до населеного пункту у період березнем і травнем. Такі результати пояснюються загостренням бойових дій у Донецькій області на початку квітня, що змусило голову Донецької облдержадміністрації Павла Кириленка закликати жителів покинути область, додавши, що влада сприятиме евакуації.[17] Відповідно до попередніх висновків REACH, ВПО, які прибули в цей час і пізніше, ймовірно, надають перевагу поселенню в районах, ближчих до місця свого походження, і, все частіше, в сільських населених пунктах меншого розміру, що свідчить про те, що допомога також потрібна за межами міських центрів.[18]

Загалом, як повідомляється, 80% домогосподарств переміщених осіб приїхали до населеного пункту, де вони зараз проживають безпосередньо зі свого постійного місця проживання. Серед домогосподарств, які, як повідомляється, проїхали через інші населені пункти (20%), більшість (98%) проїхали через один населений пункт. Лише 6% домогосподарств переміщених осіб повідомили, що перебували за кордоном і повернулися в Україну з 24 лютого 2022 року. Найчастіше причиною

[16] REACH, Моніторинг прибуття і транзиту, Липень 2022
[17] OCHA, Ukraine: Humanitarian Impact Situation Report, Квітень 2022
[18] REACH, Rapid Assessment: Evacuations from Eastern Oblast, Квітень 2022.

повернення в Україну була відсутність доходу та засобів до існування в приймаючій країні (40% домогосподарств).

Наміри з переміщення

Лише 9% переміщених домогосподарств повідомили про чіткий намір переїхати знову в наступному місяці (11% для переміщених домогосподарств у колективних центрах, 6% для переміщених домогосподарств поза колективним центрами). З них (n = 76) 49% повідомили про намір повернутися в місце звичного проживання, 39% в інший населений пункт і лише 12% повідомили про плани переїзду в іншу країну. Найчастіше факторами тиску для переїзду наступного місяця були міркування безпеки (36% переміщених домогосподарств) і труднощі з адаптацією до поточного місця розташування (33%). До факторів тяжіння, які стримували рішення переїжджати наступного місяця, входили наявність постійного житла (24%), місцезнаходження друзів/родини (21%) і наявність доходу/роботи (20%).

Рухи ВПО можуть бути маятниковими; деякі люди повертаються до місць свого постійного проживання, щоб оцінити ситуацію у своїх будинках, перш ніж вирішити, куди йти далі.[19] Загалом 14% переміщених домогосподарств повідомили, що тимчасово поверталися до свого постійного місця проживання після виїзду. Серед них 9% повідомили, що поверталися один раз, а 5% повідомили, що поверталися кілька разів. Причинами повернення до місця постійного проживання, про які найчастіше повідомляли, були забирання речей (82% домогосподарств), перевірка чи не було пошкоджено будинок (47%), відвідування сім'ї та друзів (20%) та забирання родини чи друзів (8%). За даними REACH МПТ, 95% (n=278) опитаних домогосподарств у Дніпрі повідомили про наміри повернутися до свого постійного місця проживання в якийсь момент у майбутньому, переважно коли більше не буде активних бойових дій.[20]

Динаміка переміщення у районах, які постраждали внаслідок бойових дій

Представники місцевої влади з постраждалих від конфлікту громад, згідно аналізу південної частини області, вказали, що вони зазнали значного переміщення населення зі своїх громадах. За їхніми даними, половина (50%) населення Зеленодольської та майже третина (30%) Апостолівської та Нікопольської областей покинили свої домівки після 24 лютого 2022 року. Однак багато хто з того часу повернувся (20% в Зеленодольській громаді). Згідно з КІ-МВПКГ, причинами перебування або повернення в ці області, які найчастіше повідомляють, є робота, неможливість покинути домівку чи ферму та відсутність грошей. Для багатьох людей рішення переїхати з громади може бути зумовлене лише зростанням інтенсивності бойових дій.

«Вони (переселенці) не хочуть починати все з нуля. Наші люди здебільшого надають перевагу знаходженню вдома, вони звикли до свого середовища. Незважаючи на бойові дії поруч, які ми чуємо і які дуже страшні, люди прагнуть залишитися"

Представник місцевої влади, Широківська громада

У рамках ІКІ-МВПКГ було зазначено, що ВПО, які приєднуються до їхніх громад, приїжджають переважно з Донецька, Херсона та Луганська. Більшість ВПО приїхали до друзів і родичів. Але деякі також розміщені за допомоги місцевої влади та волонтерських ініціатив, таких як як комунальне або безкоштовне житло. Найчастішими причинами, через які ВПО залишаються в цих громадах, є відносна безпека, комфорт, доступ до безкоштовного житла або житла за доступними цінами.

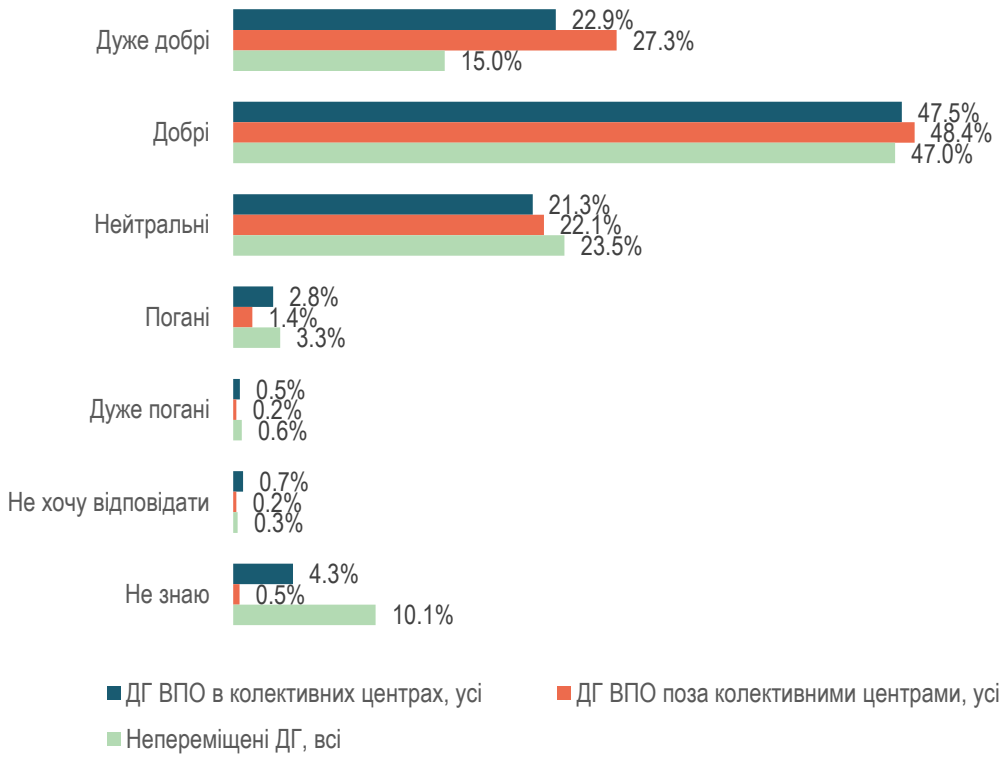
[19] ACAPS, Thematic report. Return movement dynamics of IDPs and refugees, Липень 2022.
[20] REACH, Моніторинг прибуття і транзиту, Липень 2022

1.2 Соціальна згуртованість

Соціальна згуртованість за даними опитування домогосподарств

Результати опитування домогосподарств досить позитивні. Загалом 70% домогосподарств повідомили, що стосунки між переміщеним та непереміщеним населенням в поселенні були «дуже хорошими» або «хорошими», а 3% домогосподарств повідомили, що стосунки були «поганими». Незважаючи на це, 45% домогосподарств повідомили, що стосунки між переміщеними та непереміщеними особами слід покращити. Нарешті, 7% домогосподарств переміщених домогосподарств повідомили, що стосунки між переміщеним і непереміщеним населенням погіршилися після того, як вони вперше прибули у це поселення.

Графік 2. Сприйняття відносин між переміщеним і непереміщеним населенням, відображене за статусом переміщеного населення (запитання з однією опцією)

Соціальна згуртованість відповідно до місцевих суб'єктів реагування

Учасники МСР-ОФГ були менш оптимістичні щодо соціальної згуртованості між переміщеним та непереміщеним населенням в їхніх громадах. Вони (учасники) часто згадували напругу через, за їх словами, погану поведінку ВПО чи відсутність вдячності з їх сторони, що, як вони повідомляють, впливає на готовність місцевих організацій продовжувати надавати підтримку. Це питання піднімалося під час дискусій з акторами у Кривому Розі, Царичанці та Петропавлівці, але не в Дніпрі. Деякі учасники також висловили своє засудження небажання чоловіків-переселенців офіційно реєструватися, сприймаючи це як спробу уникнути призову до збройних сил.

«У нас є літні табори, де живуть переселенці: місцеве населення дратує, що там постійно грає музика, люди розважаються, ніби в країні нічого не відбувається».

Місцевий суб'єкт реагування, Царичанка

Тим не менш, учасники МСР-ОФГ обговорили ряд факторів, які могли б сприяти кращій соціальній згуртованості між переміщеним і непереміщеним населенням. Серед них: інтеграційні ініціативи для ВПО (соціальні заходи, освітні проекти тощо), правова та психологічна підтримка ВПО, активне залучення ВПО до місцевого реагування, працевлаштування та перенавчання ВПО.

«Підготовка до школи та уроки англійської покращують психологічний стан дітей. У дорослих навіть не питають, коли вони підуть додому».

Місцевий суб'єкт реагування, м. Дніпро

1.3 Вплив конфлікту на економіку

Очікується, що цього року економіка України скоротиться приблизно на 45,1%.[21] Цілі сектори економіки країни занурилися в кризу після повномасштабного вторгнення РФ. За деякими оцінками, загальний прямий і непрямий збиток економіки вже сягнув 600 мільярдів доларів (у тому числі 83 мільярди доларів прямих збитків для малих та середніх підприємств (МСП)). Крім того, висловлюються дуже погані прогнози. Дефіцит бюджету, як очікується, перевищить 35 мільярдів доларів до кінця 2022 року, а 30% українців потенційно опиняться за межею бідності.[22] У цьому розділі звіту наведено приклади та тенденції в чотирьох цільових досліджених громадах. Висновки ґрунтуються на обговореннях із суб'єктами економічної діяльності (ОФГ-СЕД) та були тріангульовані з вторинними даними.

Загальний вплив конфлікту на економіку цільових громад

Серед суб'єктів економічної діяльності, які беруть участь у ОФГ-СЕД, було досягнуто згоди щодо того, що конфлікт має негативний вплив на місцеву економіку. Учасники поділилися розповідями про те, як підприємствам доводиться скорочуватися, переміщуватися або припиняти свою діяльність, щоб впоратися з кризою. Проте деякі учасники ОФГ-СЕД наполягали на тому, що економіка постраждала менше, особливо у місті Дніпро, ніж у постраждалих внаслідок конфлікту громадах, де вплив повномасштабної війни є гострішим (наприклад, Зеленодільська громада оцінює втрати від 50 до 80% через зниження комерційної діяльності).

Закриття портів та перебої в логістиці перешкоджають експортно-імпортній діяльності. До ескалації конфлікту багато виробників покладалися на порти, щоб вийти на зовнішні ринки. Тепер вони змушені шукати наземні альтернативні варіанти, які, у разі можливості їх використання, збільшують витрати та тривалість транспортування. Учасники обговорювали, наприклад, затримки на кордоні, зарплати водіїв або перебої на залізниці. Кілька учасників також засудили широко поширену практику корупції на пунктах пропуску. Багато респондентів виступало за участь влади у покращенні логістичних маршрутів та тривалості перевезень по країні.

«Раніше ми відправляли товари морем, через порти. Зараз ми використовуємо наземний транспорт, хоча це занадто довго та дорого. Тому вартість логістики та товарів зросла».

Суб'єкт економічної діяльності, Царичанка

Учасники ОФГ-СЕД також відзначили **збільшення витрат для виробників**. Головним чином це є наслідком зростання цін на паливо та сировину, коливань валютного курсу та перебоїв у матеріально-технічному забезпеченні, згаданих раніше. Це, у свою чергу, призводить до зростання цін, що безпосередньо впливає на кінцевих споживачів. Щомісячні дані, зібрані Робочою групою з надання

[21] Світовий Банк, "Russian Invasion to Shrink Ukraine Economy by 45 Percent this Year", Квітень 2022.
[22] Робоча група "Відновлення та розвиток економіки", Working Groups | Cabinet of Ministers of Ukraine (kmu.gov.ua), Липень 2022.

грошової допомоги у рамках Спільної ініціативи з моніторингу ринку (CIMP), показують, що середні ціни на основні продовольчі та непродовольчі товари в центральному регіоні, який включає Дніпропетровську область, зросли на 29% за період з травня по червень 2022 року.[23]

«Підприємства заблоковані на окупованих територіях. Постачання та забір товарів неможливі. Товар стає неконкурентоспроможним або збитковим.»

Суб'єкт економічної діяльності, Кривий Ріг

Розриви логістичних ланцюгів пов'язані з важкодоступністю окупованих територій. Ресурси (зокрема, сировина) та готова продукція з цих територій стали недоступними для суб'єктів економічної діяльності, що позначається на виробництві. Один учасник з Кривого Рогу також зазначив, що деякі продукти, які поставляються в ці регіони, були втрачені або вкрадені, що призвело до серйозних збитків серед виробників.

«Підприємства заблоковані на окупованих територіях. Постачання та забір товарів неможливі. Товар стає неконкурентоспроможним або збитковим.»

Суб'єкт економічної діяльності, Кривий Ріг

Учасники ОФГ-СЕД також повідомили, що **зниження попиту на товари та послуги** стримує виробничу та комерційну діяльності. Частково це результат втрати ринків збуту на окупованих територіях, а також падіння купівельної спроможності домогосподарств у Дніпропетровській області. Доходи населення зменшилися, а ціни зростають. Особливо це стосується дорогих або «неосновних» товарів, таких як меблі, одяг або предмети розкоші. Це також впливає на сектор послуг, зокрема на кафе, ресторани чи індустрію розваг. І навпаки, **зростає попит** на товари першої необхідності та продукти харчування. За словами учасників, спочатку це було спричинено панікою в перші дні конфлікту, а тепер це пояснюється необхідністю підтримувати зростання кількості населення. Незважаючи на те, що ціни на ці продукти зросли, учасники не висловлювали занепокоєння щодо здатності ринку задовольнити цей попит.

«Люди купують тільки найнеобхідніше.»

Суб'єкт економічної діяльності, Царичанка

Механізми подолання кризи у цільових громадах

Декілька механізмів подолання кризи впроваджуються суб'єктами економічної діяльності по всій країні, щоб впоратися з кризою, і багато з яких були розглянуті учасниками під час ОФГ-СЕД. Ці механізми відображають позитивну динаміку відновлення, яка спостерігається на рівні країни. Наприклад, якщо в березні 2022 року 73,8% підприємств, за оцінками, повністю припинили роботу, у травні таких було лише 20,6%, тобто 53% підприємств відновили певний рівень діяльності.[24] Статистика реєстрації нових підприємств також свідчить про покращення. У Дніпропетровській області за перші 3 місяці конфлікту було зареєстровано 2389 суб'єктів господарювання (третя область в країні після Києва та Львова)[25].

Одним із механізмів подолання кризи, який обговорювався під час ОФГ-СЕД, є **перехід до виробничої діяльності на підтримку Міністерства оборони** (МО). Підприємства легкої промисловості,

[23] ACTED, Управління ООН з координації гуманітарних справ, REACH, Ukraine: Joint Market Monitoring Initiative (JMMI) - June 2022 - Ukraine | ReliefWeb, Червень 2022.
[24] Робоча група "Відновлення та розвитку економіки", Working Groups | Cabinet of Ministers of Ukraine (kmu.gov.ua), липень 2022.
[25] Business.diia.gov.ua, Український бізнес в умовах війни: аналітика стану за три місяці (diia.gov.ua), травень 2022.

технологічного чи харчового сектору перенаправляють свою діяльність, виробляючи та/або надсилаючи товари (наприклад, одяг, ноутбуки, воду) для підтримки військових діяльності. Другим механізмом подолання кризи є **перехід від експорту до внутрішнього продажу** для задоволення національних потреб. Деякі учасники заявили, що немає потреби шукати зовнішні ринки, коли кілька підприємств вже мають великий попит всередині України.

«Багато хто пристосовується до потреб Міністерства оборони, щоб мати контракти.»

Суб'єкт економічної діяльності, м. Дніпро

Державна підтримка

Половина учасників ОФГ-СЕД висловилися за більш широку з боку держави фінансову (повернення коштів, грантів або субсидій), матеріально-технічну або юридичну підтримку (наприклад, спрощення процедур). З іншого боку, Уряд України (УУ) стверджує, що сприятиме відродженню бізнесу через численні програми підтримки, такі як програма переміщення бізнесу, нова податкова політика, програми безвідсоткового кредитування тощо. Тому видається доречним запитати у суб'єктів економічної діяльності, якою мірою вони послуговуються цими програмами та наскільки вони обізнані про такі програми. Яскравою ілюстрацією цього є публікація, підготовлена Ініціативою з економічного відновлення України. За їхніми оцінками, 80,1% підприємств не спілкуються зі своїми громадами чи обласними адміністраціями, а 94,1% не знають, чи мають вони право на ці програми допомоги.[26]

«Уряд має розуміти, що бізнес потребує державної підтримки.»

Суб'єкт економічної діяльності, м. Дніпро

Зайнятість та ринок праці

За даними Міжнародної організації праці (МОП), з початку конфлікту 24 лютого в Україні було втрачено майже п'ять мільйонів робочих місць.[27] Уряд України також повідомляє, що високий рівень безробіття, масовий відтік робочої сили та ризик того, що громадяни, які виїхали за кордон, не повернуться, є ключовими проблемами для української економіки.[28]

Показники зайнятості

Загалом 67% переміщених респондентів повідомили, що мали роботу до переміщення. З них 54% повідомили, що після 24 лютого були змушені залишити роботу. А з них, лише 19% вказали, що знайшли нову роботу після свого переміщення. Як не дивно, ця цифра демонструє позитивну динаміку на думку обласної влади, враховуючи невелику кількість вакансій в області. Крім того, лише 16% переміщених респондентів, які працювали до війни, повідомили, що продовжують активно працювати. З них 42% вказали, що працюють віддалено.

«В області 300 тис. ВПО, з них 155 тис. - працездатне населення, при цьому в обласному центрі зайнятості є лише 1 тис. вакансій».

Представник обласної ради, м. Дніпро

[26] Business.diaa.gov.ua, Регіональні результати дослідження стану та потреб бізнесу в умовах війни (diia.gov.ua), травень 2022.
[27] Міжнародна організація праці (МОП), Вплив кризи в Україні на сферу праці: попередні оцінки (англійською), травень 2022.
[28] Урядовий портал, Відновлення та розвиток економіки (kmu.gov.ua) (англійською), липень 2022 р.

Труднощі з працевлаштуванням

Найчастіше вказувані домогосподарствами причини того, що вони не можуть знайти нову роботу, були такі: відсутність вакансій (51%), недостатня кваліфікація респондентів для працевлаштування на новому місці (15%) та брак інформації про те, де шукати роботу (13%). Важливо, що серед тих, хто знайшов нову роботу (19%), 57% повідомили, що їхня заробітна плата є "набагато меншою", ніж до 24 лютого 2022 року.

Відповідно, СЕД, які брали участь в ОФГ, схоже описали труднощі, пов'язані з працевлаштуванням у своїх громадах. Більшість СЕД – учасників ОФГ (6 із 8) порушували питання відсутності вакансій та скорочення робочих місць. Щодо кваліфікації, то всі учасники зійшлися на думці, що існує дефіцит кваліфікованих робітників та спеціалістів (лікарів, медичних сестер, спеціалістів з обслуговування промислового обладнання, електрогазозварювальників тощо). Також згадувалось питання нестачі працівників сільського господарства, переважно в Царичанці та Петропавлівці (сільські громади). І навпаки, учасники п'яти ОФГ підкреслили надлишок робочої сили у сфері послуг і для робіт, які не потребують кваліфікацій.

«Якщо до війни не вистачало кількох лікарів, то зараз ця кількість зросла, незважаючи на те, що деякі посади медпрацівників зайняті тимчасово переміщеними особами».

Суб'єкт економічної діяльності, смт. Петропавлівка

Для більш, ніж половини СЕД, **головним фактором для працевлаштування** є навички, а отже, належність до певної групи населення не впливає на вразливість при працевлаштуванні. Проте вразливість певних груп населення обговорювалася на 5 ОФГ з СЕД. Наприклад, деякі учасники обговорювали додаткові труднощі, з якими стикаються жінки під час пошуку роботи, такі як: необхідність догляду за дітьми, менша кількість вакансій. А також, половина учасників (4 з 8) повідомили про зниження заробітної плати, що збігається з результатами опитувань домогосподарств.

«Не важко знайти людей на некваліфіковану роботу. Важко знайти людей на посади, які потребують технічних навиків та знань»

Суб'єкт економічної діяльності, м. Дніпро

1.4 Екологічні ризики та пошкодження інфраструктури

З початку конфлікту в Україні зафіксовано понад 100 випадків екоциду[29] та більше 1 200 фактів негативного впливу на довкілля (вибухи снарядів, лісові пожежі, хімічне забруднення тощо).[30]Найнебезпечнішими для довкілля є атаки на українські атомні електростанції, інфраструктуру та промислові об'єкти, природні заповідники та екосистеми, а також водні ресурси.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, 4,8 млн га землі заміновано, без урахування Чорнобильської зони відчуження, річок та боліт.[31] З початку війни групами піротехнічних робіт Аварійно-рятувального загону спеціального призначення ГУ ДСНС України у Дніпропетровській області було виявлено та знищено понад 4 тис. вибухонебезпечних предметів.[32]

[29] Екоцид - це "протиправні або навмисні дії, вчинені зі знанням того, що існує значна ймовірність заподіяння цими діями серйозної, широкомасштабної або довготривалої шкоди навколишньому середовищу". Всесвітній економічний форум, Що таке екоцид і чи може він каратись Міжнародним кримінальним судом? | Світовий економічний форум (weforum.org), липень 2021 р.
[30] Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Огляд злочинів Росії проти довкілля України., квітень 2022 р.
[31] Military Feodal, https://military.feodal.online/landing/en/index.html, серпень 2022 р.
[32] ДСНС України, Співробітники ДСНС нагадали громадянам правила поведінки при виявлені вибухонебезпечних предметів, серпень 2022 р.

Екологічні ризики в цільових громадах

Основним екологічним ризиком у Дніпропетровській області, на думку учасників половини ОФГ за участю МСР, є обстріли промислових об'єктів, які вважаються «екологічними катастрофами». Відповідно, масштабні пожежі на інфраструктурних та промислових об'єктах призводять до отруєння повітря особливо небезпечними речовинами. Обстріли та пожежі в містах призводять до викидів токсичних речовин у повітря, від чого страждають усі, хто знаходиться поблизу місця падіння снаряду та пожежі, що в результаті виникає. Подібне пошкодження може мати довготривалі наслідки і навіть призвести до хімічного отруєння.

Іншими серйозними екологічними ризиками є залишки боєприпасів, що розірвалися або не розірвалися, які, ймовірно, можна знайти майже по всій території України. Боєприпаси, що розірвались або частково розірвались, можуть призвести до забруднення ґрунту та, зрештою, ґрунтових вод. МСР - учасники ОФГ у Царичанці та Петропавлівці (сільські громади) повідомили, що більше зазнають впливу наслідків воєнних дій (наприклад, металів у повітрі, твердих та хімічних залишків, які переносяться річкою).

Великі сільськогосподарські об'єкти

Війна завдала значної шкоди аграрному сектору України, на який до війни припадало 11% валового внутрішнього продукту України.[33] Зараз, коли сезон збору врожаю вже не за горами, тисячі гектарів родючих земель були знищені або пошкоджені. За даними органів влади Дніпропетровської області, сільськогосподарські об'єкти в Дніпропетровській області охопили сильні пожежі.[34] Більше того, з 24 лютого щонайменше 25 об'єктів зберігання зерна, таких як елеватори, зернові термінали та сільськогосподарські склади, були зруйновані, серйозно пошкоджені або окуповані.[35] У Дніпропетровській області ракетним обстрілом знищено зерновий ангар, зерносклад і два елеватори.[36]

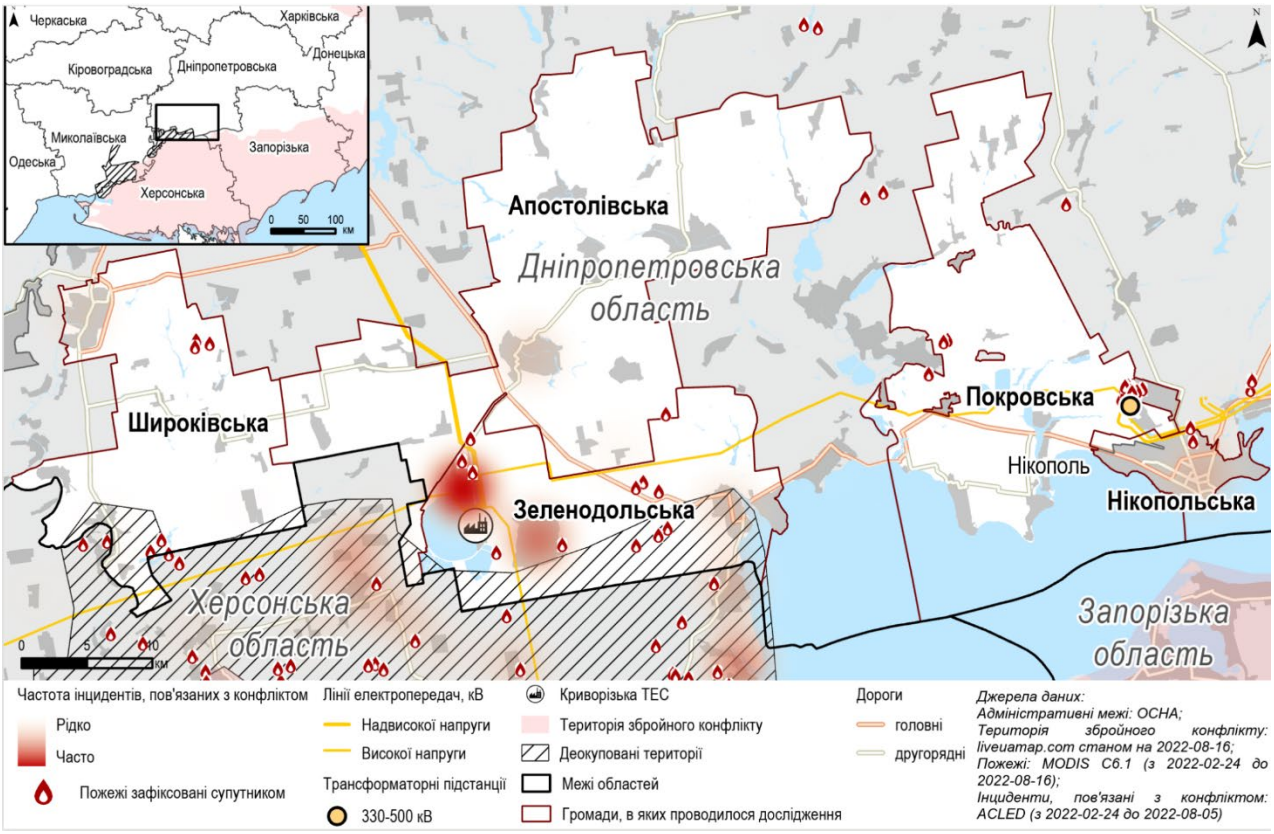
Пошкодження інфраструктури в громадах, які постраждали внаслідок конфлікту

За попередніми оцінками Міністерства розвитку громад та територій України, в Україні зруйновано або пошкоджено 116 000 житлових будинків, в яких спочатку проживало понад 3,5 млн. українців.[37] Руйнування будівель і населених пунктів призводить до забруднення навколишнього середовища будівельним сміттям та азбестом.

Система моніторингу пожеж НАСА (FIRMS), яка спрямована на виявлення великих пожеж, зафіксувала найгарячіші точки вздовж лінії фронту в Україні. Численні пожежі в містах та полях через обстріли зафіксовані в усіх постраждалих внаслідок конфлікту громадах Дніпропетровської області. Як видно на карті нижче, найбільш постраждалими від обстрілів є Зеленодольська, Покровська, Апостолівська, Широківська та Нікопольська громади. Так, у місті Зеленодольськ обстрілу зазнала відкрита територія біля одного з підприємств, внаслідок чого виникла пожежа на площі близько 3,5 гектарів.

[33] USAID, Інформаційний бюлетень щодо сільського господарства (англійською), Липень 2022 р.
[34] Голова Дніпропетровської обласної адміністрації– Валентин Резніченко, Telegram: Contact @dnipropetrovskaODA, Липень, 2022 р.
[35] REACH, Аграрний сектор у зоні конфлікту - 24 лютого до 15 липня 2022 року: пошкодження елеваторних потужностей, Липень 2022 р.
[36] AgroPortal, Ракета влучила в елеватор на Дніпропетровщині, Липень 2022 р.
[37] Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Дайджест ключових наслідків російської агресії для українського довкілля (анлійською), липень 2022 р.

Карта 3. Щільність інцидентів в постраждалих внаслідок конфлікту громадах області

Під час опитування КІ-МВПКГ 4 ключових інформанти повідомили про пошкодження інфраструктури в їхніх громадах, а 3 з них повідомили про оцінку високих витрат (приблизно 150 мільйонів гривень для Зеленодольської громади). Зеленодольська громада постраждала найбільше, в той час як Покровська, як зазначається, не зазнала жодних збитків. 3 з 5 КІ підтвердили наявність пошкоджень закладів освіти (5 шкіл та 2 дитячих садочки у Зеленодольську). 3 з 5 КІ повідомили про пошкодження житлових будинків (700 приватних будинків та 400 квартир у Зеленодольську). 3 з 5 КІ повідомили про пошкодження доріг та мостів (зруйновано 1 міст біля с. Мар'янське у Зеленодольській громаді). Також було повідомлено про пошкодження 2 будинків культури, 1 сільської ради, 1 лікарні, 1 рятувальної станції, 1 поштового відділення, 1 стадіону та 1 банку (Ощадбанку) у Зеленодольській громаді.

Чотири з п'яти МВПКГ-КІ розробляють плани відновлення у своїх громадах, здебільшого орієнтовані на відновлення будівель. Наразі оцінюють збитки та зв'язуються з партнерами для надання допомоги. Однак деякі стверджують, що пошкоджені будівлі неможливо відновити, поки тривають бойові дії.

Об'єкти енергетичної інфраструктури та водопостачання у громадах, які постраждали внаслідок конфлікту

Обстріли безпосередньо впливають на об'єкти енергетичної інфраструктури та водопостачання в постраждалих внаслідок конфлікту громадах, що призводить до перебоїв з енерго- та водопостачанням. Наприклад, у Нікополі 22 липня було пошкоджено газопровід та водогін, а також зруйновано залізничну колію.[38] У Широківській громаді 6 липня була пошкоджена сонячна електростанція, а 23 липня –

[38] REACH, IMPACT_UKR_Hazardous-objects-and-conflict-incidents_JULY2022.pdf (impact-repository.org), Липень 2022 р.

газопровід та електромережа, що призвело до відсутності електроенергії в будинках, на підприємствах та в лікарнях.[39]

Під час опитування МВПКГ-КІ 4 з 5 ключових інформантів повідомили про пошкодження об'єктів водопостачання та енергетики. В Апостолівській громаді були пошкоджені водогони, лінії електропередач та газопроводи. Представники Широківської громади також повідомили про перебої з газо- та електропостачанням, додавши, що ремонтні служби не можуть дістатися до деяких районів, коли відбуваються активні бойові дії. У Зеленодольській громаді ключовий інформант вказав на перебої з електропостачанням, наголосивши на потребі у потужних 3-фазних генераторах від 50 до 70 кВт для вирішення цієї проблеми. Крім того, він повідомив, що місцеві комунальні служби, електрики, газовики та ДСНС постійно працюють над відновленням газо- та електропостачання. Крім того, громада досі потерпає від сильних перебоїв з водопостачанням.

«У селі Мар'янське зруйновано водогін, жителі змушені брати воду з водонапірної башти, водопостачання немає. Потрібні труби та муфти».

Представник місцевої влади, Зеленодольська громада

2. Потреби та пріоритети

У цьому розділі представлено демографічні показники, вразливість, потреби і доходи домогосподарств по області. Він також містить інформацію щодо тенденцій проживання переміщених домогосподарств. Отримані дані показують, що переміщені домогосподарства (зокрема домогосподарства, які живуть у центрах колективного проживання) є більш вразливими та страждають від більшої втрати доходів, ніж непереміщені домогосподарства. Більшість потреб домогосподарств – це економічна допомога, продукти харчування та підтримка працевлаштуванням. Переміщені домогосподарства зазвичай повідомляють про більші потреби, але непереміщені домогосподарства висловили більшу потребу в основних сферах, таких як ВОСГ та охорона здоров'я.

2.1 Демографічний профіль та вразливість домогосподарств

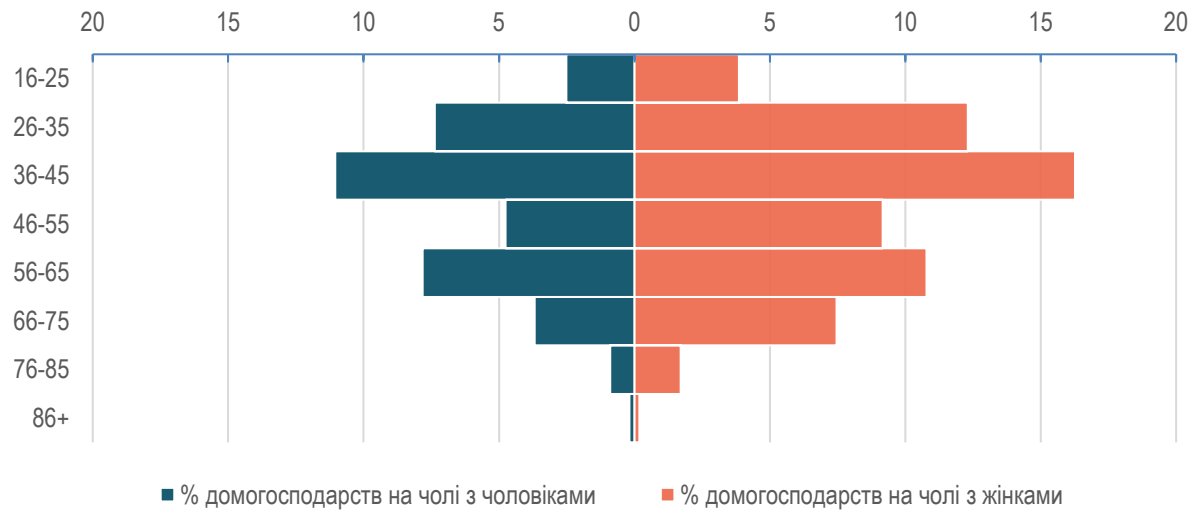
Голови домогосподарств

Всього було опитано 1304 респонденти, з яких **83% повідомили, що є головою домогосподарства (ГДГ).** Більшість домогосподарств очолювали жінки (61%), а середній розмір домогосподарства складався з трьох осіб. Зараз багато жінок очолюють домогосподарства, оскільки багато чоловіків були призвані або добровільно вступили до лав Збройних Сил України.[40] Тепер вони несуть відповідальність за забезпечення та піклування про дітей, старших родичів та будь-яких інших членів сім'ї, які потребують догляду. Середній вік голів домогосподарств - 47 років. Як повідомляється, 25% респондентів були віком 61 рік або старше.

[39] Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Дайджест ключових наслідків російської агресії для українського довкілля (анлійською), липень 2022 р.

[40] Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВК ПЛ), Доповідь про ситуацію щодо прав людини в Україні (англійською), 24 лютого - 15 травня 2022 року.

Графік 3. Розподіл голів домогосподарств, за статю та віком

Вразливість домогосподарств

Пенсіонери

Майже половина домогосподарств (47%) включала в себе хоча б одного пенсіонера (особи, які отримують усі види пенсій). **Частка домогосподарств, які включають принаймні одного пенсіонера, є відносно вищою серед ВПО, які проживають у центрах колективного проживання (54%),** порівняно з домогосподарствами, які там не проживають (42%) або непереміщеними домогосподарствами (46%). Ці висновки відповідають даним дослідження REACH «Моніторинг колективних центрів для ВПО» (Раунд 1)[41], згідно з яким жінки похилого віку (77%) і чоловіки похилого віку (59%) є найпоширенішою вразливою групою населення, яка перебуває в центрах колективного проживання.

Через особливості європейської демографії люди похилого віку складають значну частку населення в Україні, які постраждали внаслідок конфлікту, але вони також є одними з найбільш уразливих. Після кризи 2014 року кластер з питань захищеності вже попереджав про численні проблеми, пов'язані з наданням гуманітарної допомоги людям похилого віку. Деякі з ключових проблем стосуються мобільності, доступу до ліків або труднощів у доступі до інформації. Кластер також попередив про ризики нехтування, ізоляції або навіть жорстокого поводження з людьми похилого віку, які живуть в спецзакладах та/або страждають від зменшення підтримки сім'ї та громади.[42]

Хронічні хвороби

Більше чверті домогосподарств (27%) включали в себе принаймні одного члена з хронічною хворобою, що впливає на якість життя. Знову ж таки, частка домогосподарств, які повідомляють про принаймні одного члена з хронічним захворюванням, вища серед ВПО, які проживають у центрах колективного проживання (32%), порівняно з ВПО, які проживають за їхніми межами (25%), і непереміщеними особами (23%).

Особи з інвалідністю

Менше п'ятої частини домогосподарств (18%) включали в себе принаймні одного члена з інвалідністю. Також, частка домогосподарств, які повідомляють про принаймні одного члена з інвалідністю, вища

[41] REACH, Дослідження "Моніторинг колективних центрів" Україна - Раунд 1 (англійською), червень 2022 року.
[42] УВКБ ООН, Кластер з питань захисту – Україна: Люди похилого віку, жовтень 2015 р. [EN/RU/UK] – Україна | ReliefWeb, листопад 2015 р.

серед ВПО, які проживають в центрах колективного проживання (24%), ніж серед ВПО, які проживають за їхніми межами (19%), і непереміщених осіб (12%).

Огляд

Дані підтверджують, що переміщені домогосподарства, які живуть у центрах колективного проживання, загалом характеризуються додатковою вразливістю порівняно з непереміщеними домогосподарствами та ВПО, які проживають за межами колективних центрів. Важливо відзначити, що дані «Моніторингу колективних центрів для ВПО»[43] **показують, що 48% досліджених центрів в Україні наразі** не мають плану розміщення для домогосподарств з особливою вразливістю**, що викликає занепокоєння щодо якості їх розміщення.**

Графік 4. Вразливість домогосподарств, за статусом переміщення

2.2 Проживання

Проживання домогосподарст за межами центрів колективного проживання

Більшість (74%) переміщених домогосподарств, які живуть за межами центрів колективного проживання, мешкають у власному житлі (квартирі чи будинку), 24% проживають в будинку іншої особи, а 2% повідомили, що зупинились в готелі чи гуртожитку. Частка переміщених домогосподарств у м. Дніпро, які живуть у квартирах або будинках, відносно вища (83%), ніж домогосподарств, які проживають за межами міста (62%). Однак саме в районах за межами м. Дніпро більшість переміщених домогосподарств проживає в будинку іншої особи (див. Графік 5 нижче).

[43] REACH, Дослідження «Моніторинг колективних центрів» Україна – Раунд 1 (англійською), червень 2022 р.

Графік 5: Проживання переміщених домогосподарств поза центрами колективного проживання в м. Дніпро та за його межами

Вибір житла

Причина вибору житла

Загалом, основними причинами вибору житла для переміщених домогосподарств є доступність житла (27%), той факт, що це єдине житло, про яке вони знають (26%), а також соціальні зв'язки (26%).

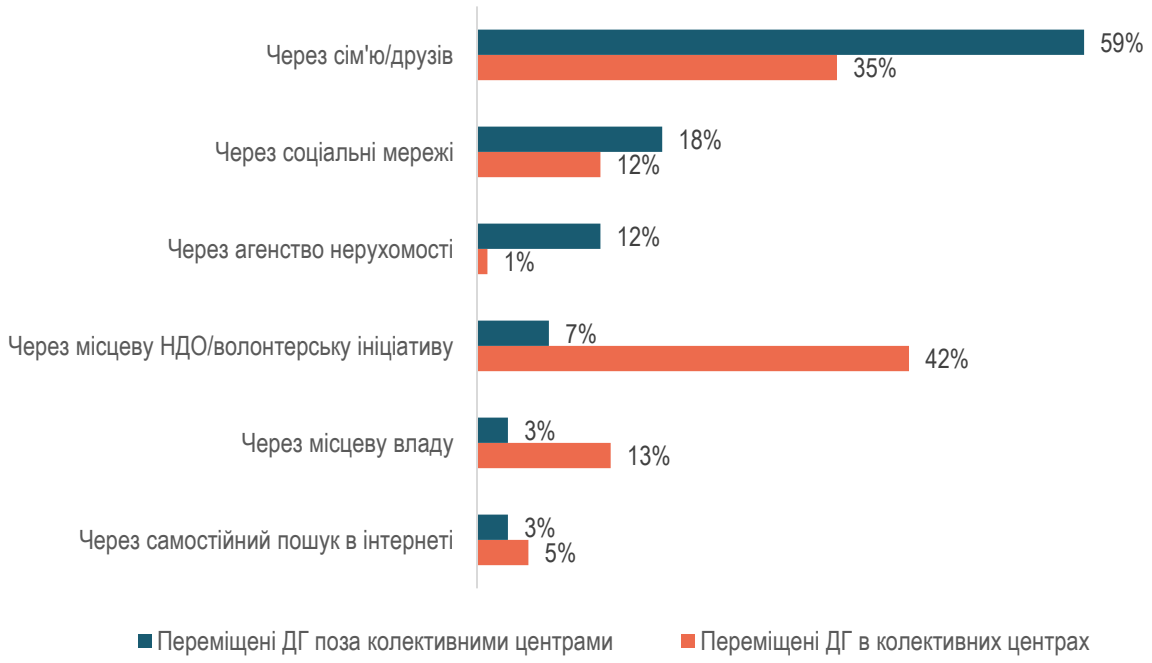
Таблиця 3. Вказані причини вибору житла, % переміщених домогосподарств (за місцем проживання переміщених осіб та в цілому)

Причини	Загальна кількість	ВПО в центрах колективного проживання	ВПО за межами центрів колективного проживання
Це доступно	**27%**	20%	33%
Це було єдине житло, про яке я знаю	**26%**	28%	25%
Мені запропонували люди, яких я знаю і яким довіряю (соціальні зв'язки)	**26%**	22%	30%
Мені запропонували волонтери чи місцева влада	**19%**	35%	3%
Мої друзі/члени родини вже були в цьому житлі	**17%**	14%	20%
Це зручно	**12%**	8%	16%
Я почуваюся в безпеці в цьому житлі	**12%**	9%	14%

Канали пошуку житла

Найбільш поширеними каналами пошуку житла для переміщених домогосподарств були родина та друзі (47%), місцеві НУО та волонтери (24%) та соціальні мережі (15%). Як показано на Графіку 6 нижче, більшість ВПО в центрах колективного проживання знайшли житло через волонтерів або місцеву владу.

Графік 6. Найпоширеніші канали щодо пошуку житла, за типом переміщених домогосподарств (запитання з декількома варіантами відповіді)

Прогнозована тривалість перебування

Майже половина (41%) переміщених домогосподарств повідомили, що не знають, як довго вони зможуть залишатися у житлі, де вони проживають на даний момент. Лише 24% домогосподарств у центрах колективного проживання повідомили, що можуть залишатися стільки, скільки хочуть, у порівнянні з 42% домогосподарств, які проживають в інших формах розміщення. Ці цифри можуть свідчити про вищий ступінь невизначеності та нестабільності для переміщених домогосподарств у центрах колективного проживання. За цим повинні ретельно стежити гуманітарні організації, особливо з наближенням зимового сезону.

Таблиця 4. Вказана тривалість можливого перебування переміщених домогосподарств, за місцем проживання

Тривалість	ВПО в центрах колективного проживання	ВПО за межами центрів колективного проживання
Скільки захочу	24%	42%
На термін до 1 місяця	18%	2%
На термін до 3 місяців	9%	9%
На термін до 6 місяців	3%	5%
Не знаю	41%	42%
Всього кілька днів	4%	0%
Не хочу відповідати	0%	0%

2.3 Пріоритетні потреби

Пріоритетні потреби, за типами домогосподарств

Економічна допомога/гроші (54%), **продукти харчування (48%)** та **працевлаштування (48%)** були вказані як першочергові потреби домогосподарств у Дніпропетровській області (див. Таблиця 7 нижче).

Існує різниця між потребами ВПО, які живуть в центрах колективного проживання, та тих, хто проживає за їх межами. Довгострокові потреби у переміщенні є, наприклад, однією з найважливіших потреб для обох груп, але особливо це важливо для ВПО, які живуть у центрах колективного проживання (47% на противагу 38% ВПО, які мешкають за межами центрів колективного проживання). З іншого боку, ВПО, які живуть за межами центрів колективного проживання, повідомляють про більшу потребу в непродовольчих товарах (10% на противагу 5% ВПО у центрах колективного проживання) та паливі (10% на противагу 3% ВПО у центрах колективного проживання). Ці цифри демонструють відмінності в доступі до певної гуманітарної допомоги /засобів до існування для домогосподарств ВПО в різних умовах.

Непереміщені домогосподарства повідомили про загалом подібний, а іноді й вищий рівень потреб у основних сферах, таких як охорона здоров'я (31%, на противагу 24% ВПО) та ВОСГ (10%, на противагу 4% ВПО). Проте 11% повідомили, що не потребують жодної допомоги (на противагу 1% домогосподарств ВПО). Важко зробити висновок, чому рівень потреб буде вищим для непереміщених осіб, незважаючи на те, що, наприклад, вони нібито мають доступ до подібних закладів охорони здоров'я. Можливо, це можна пояснити вищим рівнем гуманітарної підтримки ВПО (див. розділ 3.1 звіту) або соціальними пільгами, наданими вразливим верствам населення (див. розділ 2.5 звіту).

Таблиця 7. Основні потреби домогосподарств для відновлення після кризи з 24 лютого 2022 року, за статусом переміщення

	Домогосподарства ВПО у центрах колективного проживання	Домогосподарства ВПО за межами центрів колективного проживання	Непереміщені домогосподарства
Економічна допомога (готівка)	55%	56%	51%
Харчування	37%	58%	49%
Працевлаштування	39%	28%	29%
Довгострокові рішення щодо переміщення	47%	38%	0%
Охорона здоров'я	24%	24%	31%
Наявність засобів до існування	19%	22%	20%
Термінове житло	19%	15%	1%
Паливо	3%	10%	17%
Освіта	7%	12%	8%
Доступ до соціальних виплат	10%	5%	8%
Непродовольчі товари	5%	10%	8%
Вода, санітарія та гігієна	4%	6%	10%

Домогосподарства, які проживають за межами м. Дніпро, повідомили про вищі рівні потреб, ніж домогосподарства, які проживають у м. Дніпро. Особливо це стосується економічної допомоги – грошової (61% домогосподарств, які проживають за межами м. Дніпро, на противагу 46% домогосподарств, які проживають у м. Дніпро), та працевлаштування (39% домогосподарств, які проживають за межами м. Дніпро, на противагу 24% домогосподарств, які проживають в м. Дніпро).

Важливо, **що непереміщені домогосподарства за межами м. Дніпро повідомили, що потреба в економічній допомозі для них набагато важливіша,** ніж для домогосподарств, які проживають у м. Дніпро (60% на противагу 35%).

Карта 4. Три основні вказані потреби домогосподарств, за районами

Пріоритетні потреби, згідно з місцевими суб'єктами реагування

МСР, які брали участь в обговореннях у фокус-групах, вказали додаткові пріоритетні дії, які слід враховувати під час гуманітарного реагування в області.

Графік 8. Найбільш обговорювані проблеми в рамках реагування на кризу, згідно з 8 ОФГ з місцевими суб'єктами реагування

«Взимку проблема опалення буде гострою. Не всі будинки, де проживають ВПО, обладнані системами опалення. Потрібен зимовий одяг. Велика проблема полягає в тому, що в старих будинках електропроводка стара і зношена».

Місцевий суб'єкт реагування, Петропавлівська громада

«Процедуру перетину пункту пропуску для гуманітарних вантажів необхідно спростити на законодавчому рівні».

Місцевий суб'єкт реагування, Кривий Ріг

У Дніпрі **МСР, що були учасниками ОФГ, наголошували на питанні комунальних платежів у центрах колективного проживання**, пояснюючи це тим, що багато організацій готові забезпечити ВПО продуктами та непродовольчими товарами, але змушені закрити свої центри через вартість комунальних послуг. Там додали, що державні та комунальні установи отримують компенсацію за комунальні послуги, а місцеві організації та підприємства – ні. На думку учасників, наближення зими загострює цю проблему та посилює потребу в пошуку своєчасного вирішення.

"Потрібно вирішити питання оплати та компенсації комунальних витрат. Усі центри колективного проживання вже мають заборгованість за минулий сезон. Відповідно, більшість буде ліквідовано, і ми побачимо соціальну напругу між переміщеними та непереміщеними особами.
Люди повертатимуться на окуповані території або на небезпечні території, де знаходяться їхні домівки".

Місцевий суб'єкт реагування, м.Дніпро

Пріоритетні потреби у громадах, що постраждали внаслідок конфлікту

Громади, що постраждали внаслідок, зазнали численних пошкоджень інфраструктури, житлових районів та енергетичних об'єктів. Таким чином, ці громади мають сильну потребу у **якнайшвидшому відновленні**. Трьома пріоритетними типами потреб щодо відновлення, про які повідомляють у цих громадах, є будівельні матеріали (4 з 5 KI), технічні роботи/будівництво/ремонт (4 з 5 KI) та рішення щодо опалення (3 з 5 KI).

У Зеленодольській громаді, яка найбільше постраждала від обстрілів, напередодні зими гостро стоїть питання відсутності вікон, дахів або перекриттів у сотнях будинків, відсутності джерел опалення (наприклад, паливних котлів у школах), руйнування об'єктів водопостачання (наприклад, водогону) або відсутності техніки для розчищення завалів. KI у Нікополі підкреслив необхідність інвестицій і промислового обладнання та технологій задля відновлення існуючих підприємств та створення нових.

«Внаслідок обстрілів без вікон залишилися 400 квартир, 700 приватних будинків, та об'єкти комунальної власності. Це проблема №1 напередодні початку опалювального сезону».

Представник місцевої влади, Зеледольськ

За даними МВПКГ-KI, гуманітарні потреби в п'яти пгромадах, що постраждали внаслідок конфлікту, вважаються високими в Нікополі та дуже високими в Зеленодольську. У трьох інших вони вважаються помірними. Трьома основними пріоритетами є продукти харчування (3 з 5 KI), засоби гігієни (3 з 5 KI) і паливо (2 з 5 KI). Два МВГП-KI підкреслили, що люди похилого віку повинні отримувати більше гуманітарної допомоги.

2.4 Доходи домогосподарств

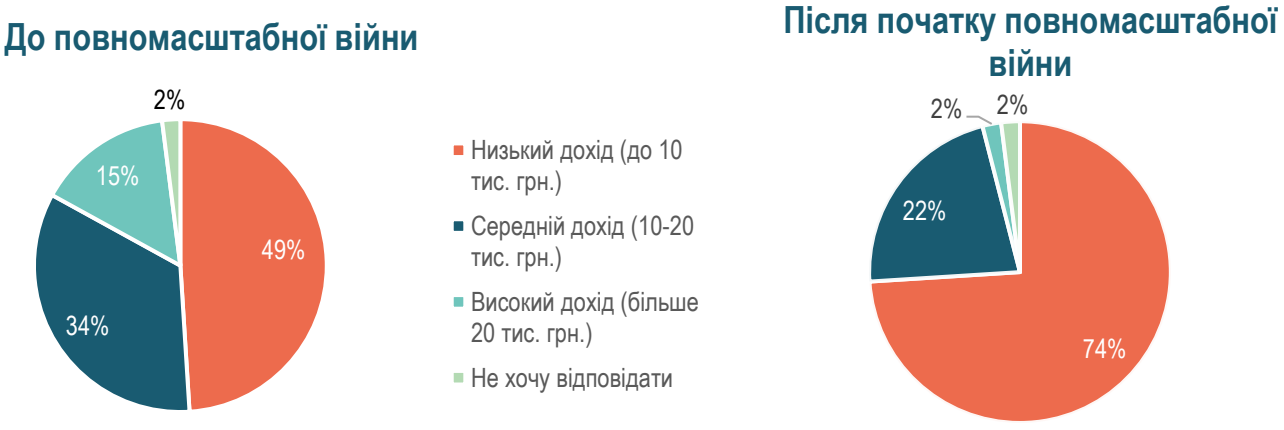
Дані опитування домогосподарств показують, що хоча конфлікт негативно впливає на доходи домогосподарств, це особливо стосується домогосподарств, які були переміщені через конфлікт у Дніпропетровській області. З одного боку, переміщені домогосподарства отримували в середньому менший дохід, ніж непереміщені домогосподарства до конфлікту, а з іншого боку, вони також зазнали більшої втрати доходу від початку поточної кризи. Серед переміщених домогосподарств **36%** повідомили, що зараз мають **дуже низькі доходи** (менше 5000 грн на місяць), тоді як до початку конфлікту цей відсоток становив 15%. Для порівняння, **24%** непереміщених домогосподарств повідомили, що наразі мають дуже низькі доходи, тоді як до початку конфлікту таких було 16%.

Дані показують, що переміщені домогосподарства, які проживають за межами м. Дніпро, а особливо ті, що мешкають у центрах колективного проживання, зазнають більшого негативного впливу, ніж інші переміщені домогосподарства. Наразі вони не тільки належать до категорії переміщених домогосподарств із в середньому найнижчими доходами (51% із них відповіли, що наразі отримують дуже низькі доходи), але й мають найбільший зареєстрований приріст (з 20% до 51%).

Це контрастує з іншими категоріями переміщених домогосподарств, які повідомили про значно нижчий середній показник домогосподарств з дуже низькими доходами: 35% домогосподарств ВПО за межами м. Дніпро, які не проживають у центрах колективного проживання, 32% домогосподарств ВПО у м. Дніпро, які проживають у центрах колективного проживання, 27% домогосподарств ВПО у м. Дніпро, які не проживають у центрах колективного проживання. У всіх цих категоріях спостерігається аналогічне зростання на 17-18%. Ці цифри залишаються значними, але вони підтверджують тенденцію, що домогосподарства ВПО мають в середньому вищі доходи у м. Дніпро та поза межами центрів колективного проживання.

Можна стверджувати, що така ситуація є результатом тенденції, коли домогосподарства ВПО з нижчими доходами переїжджають до сільської місцевості, де вартість життя нижча, і розміщуються в центрах колективного проживання, де вони можуть звертатись по гуманітарну допомогу. До цього можна додати той факт, що така ситуація, ймовірно, створює для домогосподарств ВПО менше можливостей - такі як працевлаштування або доступ до соціальних послуг - для отримання вищих доходів. У будь-якому випадку, ситуація викликає занепокоєння. За оцінками Громадської робочої групи (ГРБ), прожитковий мінімум в Україні становить 2 220 грн. на одну особу. Отже, для багатьох домогосподарств (в середньому 3 особи в нашому дослідженні) сума, менше 5 000 грн., є далеко недостатньою для забезпечення мінімуму, потрібного для існування.

Графік 8. Щомісячна динаміка доходів переміщених домогосподарств, які мешкають в центрах колективного проживання

Графік 9. Щомісячна динаміка доходів переміщених домогосподарств, які проживають за межами центрів колективного проживання

Графік 10. Щомісячна динаміка доходів непереміщених домогосподарств

2.5 Потреби в державних послугах

Збільшення попиту в цільових громадах

З початку конфлікту Уряд України ухвалив низку нормативно-правових актів щодо надання соціальної допомоги частині цивільного населення, яке втратило джерело доходу, стали ВПО, або сім'ям військовослужбовців, у формі виплат, пільг та можливості для реабілітації. Крім того, численні пільги, надані до початку конфлікту, зберігаються для вразливих верств населення, таких як пенсіонери, які змінюють місце проживання під час воєнного стану.[44] Тому соціальні установи можуть зіткнутися зі сплеском попиту з боку бенефіціарів, які мають право на ці виплати та пільги.

Ця тенденція підтверджується в опитуваннях ключових інформантів, які представляють постачальників державних послуг у цільових громадах (ПДП-КІ). Надавачі соціальних, адміністративних та освітніх послуг зазначили, що з початку конфлікту кількість користувачів їхніх послуг зросла, частково через прибуття ВПО та збільшення кількості вразливих домогосподарств у їхніх громадах. Більшість КІ вказали на збільшення кількості жінок, людей похилого віку та дітей, що свідчить про те, що існуюча вразливість цих груп, ймовірно, посилюється конфліктом. І навпаки, ключові інформанти у фінансовому секторі спостерігали протилежну тенденцію, незважаючи на початковий сплеск на початку конфлікту, що потенційно вказує на погіршення економічного становища домогосподарств.

Доступ домогосподарств до державних послуг в області

Найбільш згадувані потреби домогосподарств

Від початку конфлікту переміщені домогосподарства найчастіше потребують такі послуги, як реєстрація та допомога ВПО (72%), аптеки (72%), банки та банкомати (70%), громадський транспорт (58%), загальні медичні послуги (55%). Непереміщені ДГ найчастіше повідомляли про потреби в банках та банкоматах (52%) та аптеках (50%).

Доступність державних послуг для домогосподарств

Рівень доступності до державних послуг для переміщених домогосподарств може бути різним. Це залежить від умов та району їхнього проживання (у м. Дніпро чи за його межами). Наприклад, **37%** переміщених домогосподарств у м. Дніпро повідомили про відсутність послуг, доступ до яких ускладнився з 24 лютого, порівняно з 5% в інших районах. Найбільше переміщені домогосподарства, які проживають за межами м. Дніпро, потребують послуг банків та банкоматів (52%), аптек (52%), загального медичного обслуговування (41%) та працевлаштування (38%).

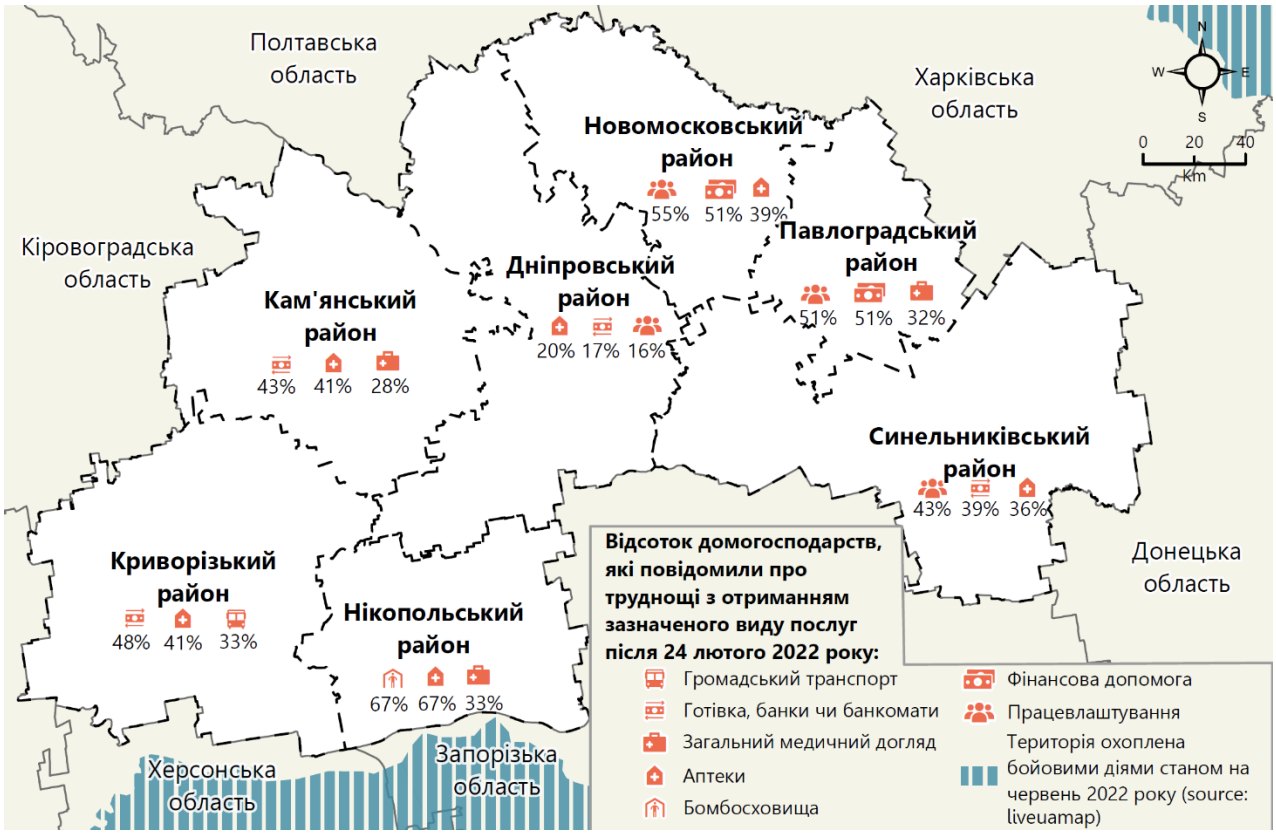
Таблиця 5. Послуги, до яких, за словами переміщених домогосподарств, з початку конфлікту стало важче отримати доступ (запитання з декількома варіантами відповідей)

	Переміщені ДГ у колективних центрах		Переміщені ДГ поза колективними центрами	
	Дніпро	Райони поза Дніпром	Дніпро	Райони поза Дніпром
Бомбосховища	4%	26%	5%	21%
Готівка, банки та банкомати	16%	44%	18%	60%
Освіта	12%	20%	12%	28%
Працевлаштування	22%	43%	13%	32%
Фінансова допомога (субсидії)	5%	29%	13%	19%

[44] Вокс Україна, Державне регулювання під час війни: як Кабінет Міністрів України адаптував економіку до воєнного стану (англійською), липень 2022 р.

Загальна охорона здоров'я	18%	38%	16%	44%
Довгострокове соціальне житло	14%	23%	9%	17%
Аптеки	20%	50%	18%	53%
Комунальний транспорт	13%	31%	12%	35%
Нічого з вищезгаданого	32%	6%	43%	5%

Карта 5. Три основні види послуг, до яких домогосподарствам стало важче отримати доступ, починаючи з 24 лютого 2022 року, за районами

3. Гуманітарне реагування

У цьому розділі йдеться про гуманітарну допомогу, розгорнуту в Дніпропетровській області для задоволення потреб населення. Метою є визначення потенційних прогалин у наданні допомоги з точки зору бенефіціарів, роботі та визначенні місцевості для реалізації гуманітарної допомоги. Наявні дані свідчать про те, що непереміщене населення загалом одержує менше гуманітарної допомоги, а якщо й отримує, то переважно від постачальників державних послуг. Опитування домогосподарств та обговорення з МСР також показують, що міжнародні організації, ймовірно, недостатньо охоплюють бенефіціарів на периферії області, за межами міста Дніпро.

Обговорення з місцевими суб'єктами реагування також підкреслюють велику кількість координаційних структур і систем розподілу, які існують і функціонують , іноді паралельно, на рівні громад усієї області. Іноді це є результатом напруженості у відносинах між місцевими організаціями та органами місцевої влади, що призводить до труднощів для міжнародних організацій у пошуку єдиного партнера на місцевому рівні.

3.1 Гуманітарна допомога, отримана домогосподарствами

Гуманітарна допомога, отримана в більшості випадків

Переважна більшість ВПО (91%) повідомили про отримання гуманітарної допомоги, починаючи з 24 лютого 2022 року. І **лише 32% непереміщених домогосподарств повідомили про її отримання**, що може свідчити про прогалини в наданні гуманітарної допомоги. Наприклад, незважаючи на однакові рівні потреб, **із загальної кількості непереміщених респондентів лише 19% отримують фінансову допомогу**, тоді як цієї допомоги потребують 51% непереміщених домогосподарств (60% з них проживають у районах за межами м. Дніпро).

Як показано на графіку 12, переміщені та непереміщені домогосподарства, які отримують допомогу, найчастіше повідомляли про такі види допомоги, як продукти харчування, працевлаштування та засоби до існування, а також грошові кошти.

Графік 11. Найбільш поширені види допомоги, про отримання якої повідомляли домогосподарства, за статусом переміщення.

Задоволеність гуманітарною допомогою

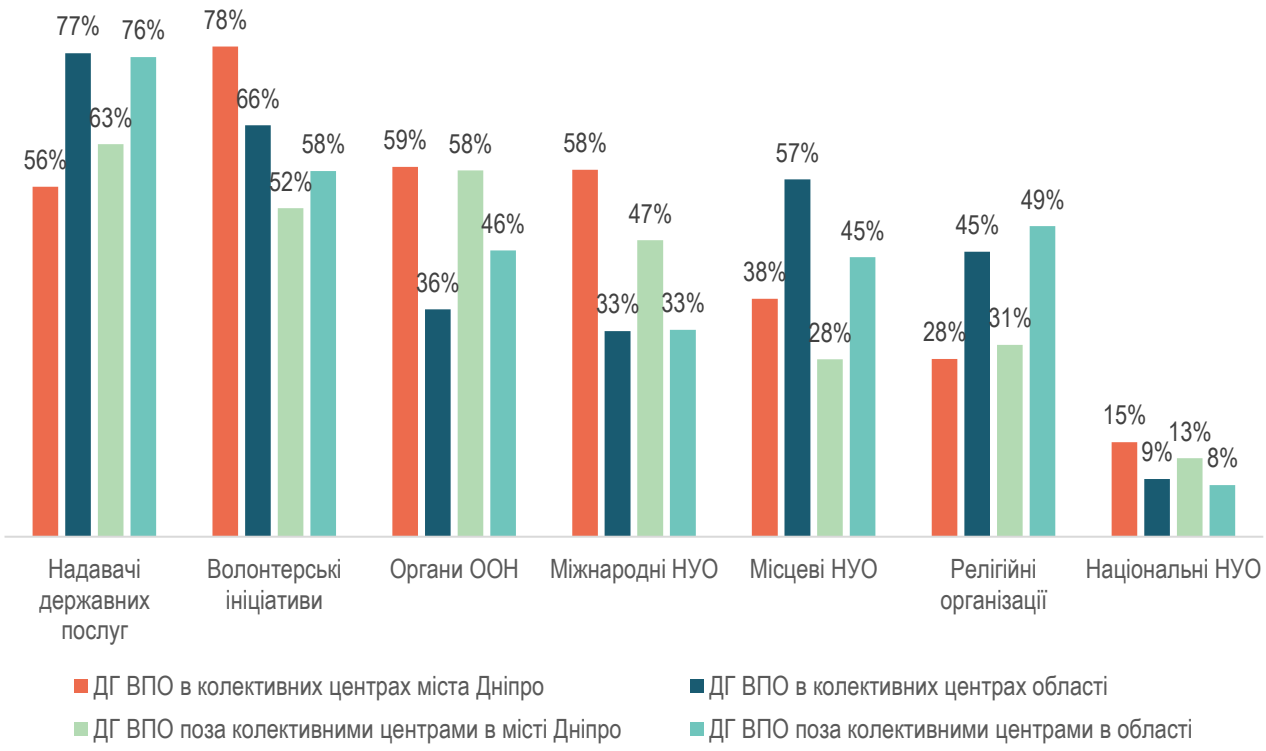
Домогосподарства, які отримували допомогу, висловили високий рівень задоволеності отриманою допомогою, в середньому **97%** домогосподарств висловили «повну» (59%) або «часткову» (37%) задоволеність. Лише 2% висловили повну незадоволеність, а 1% не захотіли відповідати.

Це співпадає з результатами дослідження, згідно з яким 74% ОПФ повідомили, що «всі» або «більшість» складових допомоги відповідають потребам населення у Дніпропетровській області, причому 85% з них повідомили про її позитивний вплив, і лише 6% з них у м. Дніпро - про її незначний вплив.

Постачальники допомоги

Домогосподарства, які отримували допомогу, найчастіше називали **постачальників державних послуг (67%), волонтерські ініціативи (64%), агентства ООН (51%), міжнародні (44%) та місцеві організації (41%).**

Графік 12. Типи організацій, які надавали допомогу переміщеним домогосподарствам, за типом житла та районом проживання.

Як видно з Графіку 13, постачальники допомоги переміщеним домогосподарствам суттєво відрізняються залежно від умов проживання та місцезнаходження домогосподарства (у м. Дніпро або за його межами).

Про отримання гуманітарної допомоги від волонтерських ініціатив повідомила більша кількість переміщених домогосподарств, які проживають у колективних центрах ВПО (72%), ніж тих, які проживають за межами колективних центрів (55%). Цей показник особливо високий для переміщених домогосподарств, які проживають у колективних центрах ВПО у м. Дніпро (78%).

За словами респондентів, **організації ООН та міжнародні організації набагато активніше працюють з переміщеними домогосподарствами у м. Дніпро (59% та 53% відповідно)**, ніж з непереміщеними домогосподарствами, які проживають за межами м. Дніпро (41% та 33% відповідно).

І навпаки, переміщені домогосподарства, які проживають за межами м. Дніпро, повідомляли, що отримують набагато більше допомоги, ніж домогосподарства, які проживають у м. Дніпро, від постачальників державних послуг (77%), місцевих організацій (51%) та релігійних організацій (47%). Для переміщених домогосподарств, які проживають у м. Дніпро, ці показники становлять відповідно 59%, 33% та 29%.

Таким чином, гуманітарне реагування стосовно переміщених домогосподарств у м. Дніпро та за його межами, а також у місцях компактного проживання та за його межами виглядає відносно збалансованим між різними типами постачальників допомоги. Однак у ньому не вистачає додаткової уваги, яку необхідно приділяти переміщеним домогосподарствам у колективних центрах, які мають більшу ступінь вразливості, та переміщеним домогосподарствам, які проживають за межами м. Дніпро і повідомляють про більший спектр потреб. Крім того, існує ризик того, що потенціал місцевих суб'єктів (волонтерські ініціативи, місцеві організації тощо) зменшуватиметься з часом, особливо через брак фінансування (див. розділ 3.5 цього звіту). Волонтерські ініціативи є особливо вразливими, оскільки їхні людські ресурси також можуть виснажуватися, багато хто з волонтерів може повернутися до своєї повсякденної діяльності або ж почати проявляти ознаки вигорання після місяців безперервної роботи з надання допомоги.[45]

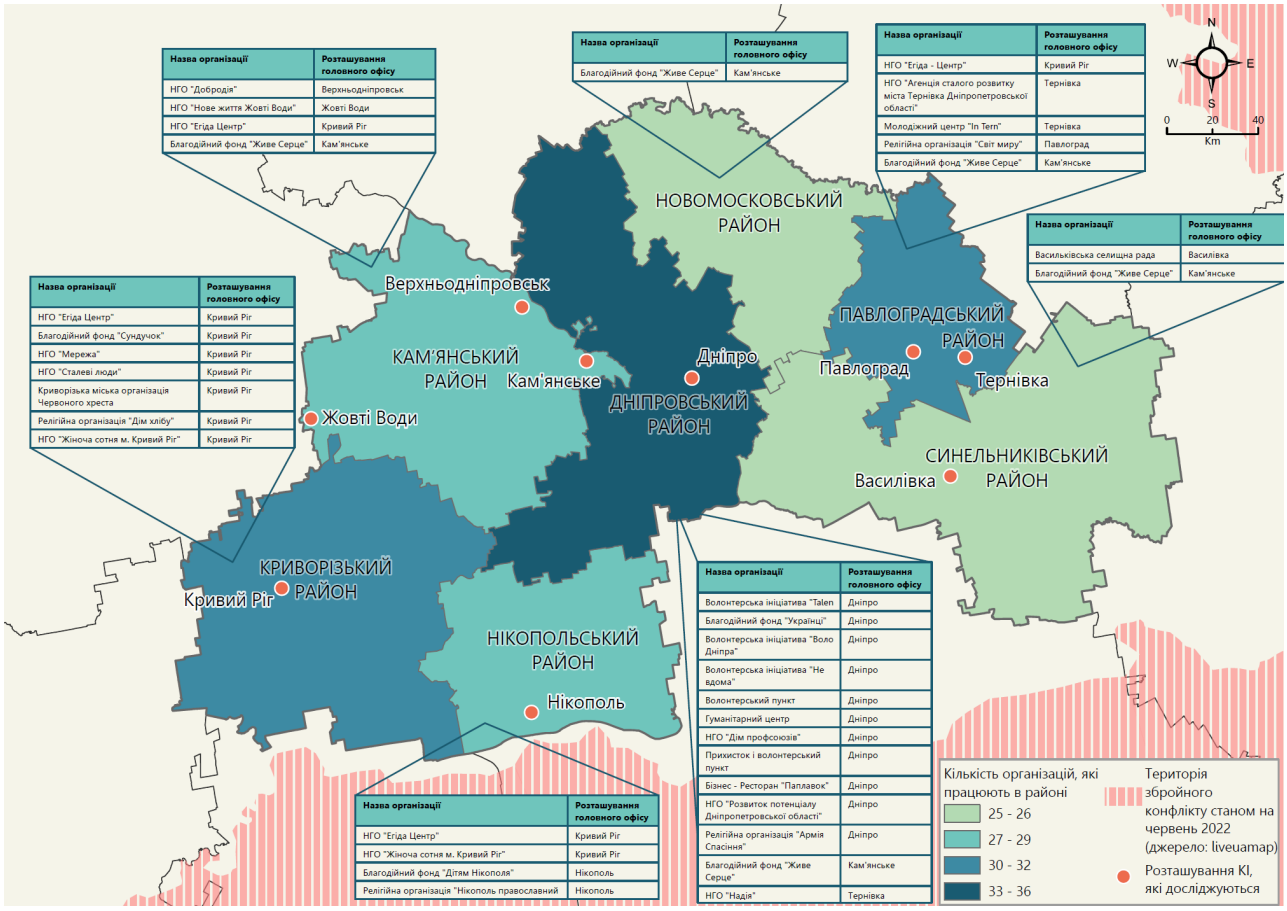
Допомога непереміщеним домогосподарствам, які її отримують, надходить в основному від постачальників державних послуг (69%), за яким йдуть місцеві організації (22%) та волонтери (13%). Лише 6% непереміщених респондентів повідомили, що отримують гуманітарну допомогу від міжнародних організацій, а 5% - від організацій ООН.

3.2 Карта місцевих суб'єктів реагування

Було опитано 53 ключові інформанти, які представляють місцеві суб’єкти реагування (KI-MCP). На карті зображено досліджені організації, що працюють в конкретних районах області. У нижченаведеній таблиці представлені досліджені організації, що діють у всіх районах області.

[45] ACAPS, Ukraine: Bridging humanitarian response | ACAPS, травень 2022 року

Карта 6. Місцеві суб'єкти реагування, що працюють в конкретних районах області

Таблиця 6. Місцеві суб'єкти реагування, які діють у всіх районах області

Назва організації	Місце знаходження головного офісу
ГО «МАРТІН-клуб»	Дніпро
Правозахисна група «СІЧ»	Дніпро
ГО «Помічники Дніпра»	Дніпро
ГО «Коло мотивації»	Дніпро
ГО «Елеос-Україна»	Дніпро
Українське товариство сліпих	Київ
Агенція регіонального розвитку луганської області	Дніпро
БФ «ДоброДій»	Дніпро
БФ «Опікунська рада»	Дніпро
БФ «Дніпровський світоч»	Дніпро
БФ « Допомога»	Дніпро
БФ «Відродження регіону»	Дніпро

Назва організації	Місце знаходження головного офісу
БФ «Українська освітня фундація»	Дніпро
ГО «Пані Патронеса» Дніпро	Дніпро
Релігійна організація «Дім євангельських християн баптистів»	Кривий Ріг
ГО «За майбутнє України» Дніпро	Дніпро
ГО «Їжа життя» Дніпро	Дніпро
Гуманітарно-інформаційний хаб «Я-Маріуполь» Дніпро	Дніпро
Гуманітарно-інформаційний хаб «Я-Маріуполь» Дніпро	Дніпро
Координаційний штаб волонтерів Дніпра	Дніпро
БФ «МАМА плюс Я»	Дніпро
Точки видачі гуманітарної допомоги	Дніпро
ОГС «СпівДія Хаб»	Дніпро
ГО «Форпост»	Дніпро

Ключові бенефіціари місцевих суб'єктів реагування

Загалом, **94%** КІ-представники МСР повідомили, що ВПО (як ті, що живуть у центрах колективного проживання, так і ті, що проживають за їхніми межами) є основними бенефіціарами наданої допомоги, і лише **40% з них повідомили, що надають допомогу також непереміщеним особам.** Це відповідає висновкам якісного дослідження REACH «Моніторинг гуманітарної ситуації» щодо цільового призначення гуманітарної допомоги.[46] Цей звіт показує, що респонденти з м. Дніпро вважають, що пріоритет надається ВПО, які прибули з районів, що постраждали внаслідок конфлікту, над іншими групами населення, такими як особи, що повернулись до місць свого постійного проживання, або місцеві жителі.

Діяльність місцевих суб'єктів реагування

КІ-МСР повідомили, що основними секторами, в яких місцеві суб'єкти реагування надавали допомогу, були продукти харчування (89%), непродовольчі товари (60%), охорона здоров'я (28%), захист (28%) та питання водопостачання, санітарії та гігієни (ВОСГ) (28%). Більшість ключових інформантів, які представляють місцеві суб'єкти реагування (МСР-КІ), описали свою діяльність як багатопрофільна або безпосередня допомога. Найбільш поширеними видами діяльності, якими займались МСР-КІ, були розподіл непродовальчих товарів, видача продуктів харчування, надання інформації, забезпечення важливими засобами гігієни та предметами першої необхідності для підготовки до зими. Було неочікувано, що лише декілька місцевих суб'єктів реагування повідомили про надання грошової допомоги. Загалом, 92% цих заходів тривають і зараз, 6% - завершені, а 2% - заплановані.

Ці висновки збігаються з результатами обговорення у фокус-групах у цільових громадах, де учасники описали свої основні завдання наступним чином: забезпечення ВПО продуктами харчування, надання непродовольчих товарів для ВПО, забезпечення ВПО житлом та притулками, інтеграційні ініціативи, підтримка військових, полегшення доступу до ринку праці для ВПО, надання ВПО психологічної допомоги, а також забезпечення ВПО соціальною та правовою підтримкою.

3.3 Спроможність надання послуг в пріоритетних громадах

Більше половини КІ-ПДП (12 з 20) повідомили, що спроможність їхнього закладу надавати послуги не змінилася з 24 лютого 2022 року. Ще більше (16 з 20) підтвердили, що вони здатні задовольняти потреби населення у своїй громаді. Особливо це стосується послуг у м. Дніпро та м. Кривий Ріг (міські громади). КІ-ПДП у м. Дніпро підтвердили, що це пов'язано з тим, що місто є адміністративним центром області, куди надходить значна частина державного фінансування.

Причини неспроможності надавати послуги в повному обсязі або неспроможності задовольнити потреби населення різняться залежно від сектору та громади. Наприклад, представники соціальної сфери у Кривому Розі та Царичанці зазначили, що зміни у спроможності надавати послуги пов'язана зі збільшенням попиту з боку ВПО, у Петропавлівці - з недостатнім фінансуванням та транспортними проблемами (нестача пального). Варто зазначити, що двоє представників навчальних закладів у Царичанці та Петропавлівці (сільські громади) повідомили про відсутність обладнаного бомбосховища. За словами голови ДСНС, в Україні лише 11% навчальних закладів мають власні бомбосховища[47], що є перешкодою для відновлення навчального процесу.

Крім того, частина мешканців соціальних та медичних закладів із постраждалих внаслідок конфлікту регіонів країни була евакуйована до багатьох безпечних населених пунктів Дніпропетровської області. Перед приймаючими закладами стоїть завдання надати ВПО, що прибули, необхідні соціальні та медико-соціальні послуги, а також забезпечити гідні умови проживання для всіх мешканців. Ще одним

[46] REACH, Інформаційна записка: Зосередження уваги на підзвітності перед постраждалим населенням та інформаційних потребах (англійською), липень 2022 р.
[47] ДСНС, Станом на сьогодні лише 11% закладів освіти мають власні захисні споруди цивільного захисту, липень 2022

завданням є необхідність надання психологічної допомоги як тим особам, що щойно прибули, і які стикнулись з воєнними діями та/або пережили евакуацію, так і постійним мешканцям, для яких велика кількість нових сусідів може стати психологічним стресом. А також, ймовірно, збільшиться навантаження на працівників приймаючих закладів, оскільки не весь персонал евакуйованих установ переїжджає разом з їх мешканцями.[48]

3.4 Гуманітарне реагування у громадах, які постраждали внаслідок конфлікту

Чотири з п'яти ключових інформантів з місцевої влади громад, що постраждали внаслідок конфлікту (КІ МВГП) підтвердили, що їхні громади отримали необхідну допомогу. Однак, **представники місцевої влади Зеленодольської громади, Нікополя та Апостолівської громади зазначили, що потребують більше гуманітарної допомоги, особливо від міжнародних організацій.** Більшість КІ МВГП повідомили про відсутність труднощів щодо отримання міжнародної допомоги у їхніх громадах.

МВГП-КІ повідомили, що їхні громади отримали наступні види гуманітарної допомоги: продукти харчування (5 з 5 КІ МВГП), предмети санітарії та гігієни (4 з 5 КІ МВГП), непродовольчі товари (2 з 5), та одяг (1/5). Суб'єктами, що надали допомогу були органи місцевої влади (5 з 5), міжнародні організації (4/5), місцеві/державні організації (3 з 5), волонтери (2з 5), районні/державні адміністрації (1 з 5) та релігійні управління (1 з 5).

3.5 Координація реагування

Координування дій на місцевому рівні в пріоритених громадах

Самоорганізація місцевих суб'єктів реагування

Переважна більшість представників МСР у цільових громадах, які брали участь в обговореннях в фокус-групах, відзначили ефективність їхніх заходів реагування. Місцеві суб'єкти реагування у Дніпрі та Кривому Розі (міські громади), зокрема, відзначили якість їхньої співпраці. На їхню думку, міцна взаємна довіра, згуртованість та здатність до самоорганізації сприяє стабільному, швидкому та ефективному реагуванню на кризу на їхньому рівні. Початкове підґрунтя для співпраці здебільшого виникає із соціальних зв'язків і підтримується неформальними відносинами. Для щоденної комунікації більшість представників МСР, які брали участь в обговореннях в фокус-групах, використовують телефони та соціальні мережі (напр., Телеграм-канали). Дехто з них вказав, що основною проблемою організацій громадянського суспільства є обмежені можливості та потреба у фінансуванні.

"Коли була проблема з карематами, ми попросили про допомогу. Однак, ми їх швидше нарізали самі. Коли допомогу все ж запропонували, проблему вже було вирішено нами".

Місцевий суб'єкт реагування, м. Дніпро

Паралельні системи координування роботи

Учасники ОФГ за участі МСР у Кривому Розі та Царичанці визнали брак чіткої структури в їхній діяльності через відсутність «ефективного координатора». Частково це пов'язано з тим, що вони не взаємодіють із координаційною системою, створеною і частково очолюваною місцевими органами влади у відповідних громадах. Крім того, вони часто висловлюють недовіру до них. Важко визначити, який елемент був наслідком іншого, і, ймовірно, це залежить від кожного окремого випадку.

[48] CEDOS, Соціальний захист і війна в Україні (24 лютого — 30 квітня 2022) (англійською)

«Кожен вариться у власній каші, і ліва рука не знає, що робить права!»

Місцевий суб'єкт реагування, Кривий Ріг

Наприклад, учасники одного з ОФГ за участі МСР в Царичанці сказали, що їх відтіснила місцева влада, яка «взяла процес у свої руки» через два тижні після початку війни. Ці ж учасники також критикували ефективність роботи місцевої влади або заявляли про привласнення майна. Місцеві суб'єкти реагування в Кривому Розі, зі свого боку, говорили про «корупційні схеми» місцевої влади і воліли обговорювати створення власної координаційної структури замість співпраці з тією, що була створена місцевою владою. З іншого боку, член місцевої НУО, яка співпрацює з місцевою владою в Кривому Розі, сказав, що це є результатом «відсутності бажання шукати партнерів» з їхнього боку.

Координаційні органи

Коли повідомляється про наявність координаційного органу, цю роль переважно виконують місцеві органи влади. У Петропавлівці з 4-го дня конфлікту створено «оперативний штаб реагування», який щодня збирає представників місцевої влади, волонтерських ініціатив, бізнесу, силовиків та МНС. У Дніпрі один учасник зазначив важливу роль «штабів волонтерів», очолюваний місцевою владою, у вирішенні питань, пов'язаних із суттєвим напливом ВПО.

У Кривому Розі діє «координаційна рада», яка об'єднує місцеві органи влади, місцеві організації та волонтерські ініціативи. Під її керівництвом створено гуманітарний хаб, де місцеві партнери взаємодіють у розподілі продуктів харчування, НПТ, одягу та засобів гігієни серед ВПО. Крім того, вони надають інформацію, психологічну підтримку, забезпечують догляд за дітьми та допомагають у процесі реєстрації. У державних установах та місцевих організаціях працюють кілька ВПО, які були переміщені ще у 2014 році, тому вони можуть поділитися своїм досвідом щодо задоволення потреб ВПО нової хвилі переміщення.

Координація з міжнародними організаціями в пріоритетних громадах

Співпраця між місцевими та міжнародними організаціями

За словами місцевих суб'єктів реагування у Дніпрі та Кривому Розі (міські громади), між місцевими та міжнародними організаціями існує взаємодія. Однак для більшості з них співпраця та зворотній зв'язок відбувається переважно через посередників (наприклад, місцеві органи влади, великі фонди). І навпаки, учасники однієї з ОФГ серед МСР у м. Дніпро підтвердили, що мають активну комунікацію (переважно зустрічі) із закордонними партнерами, але не бачать практичної користі від неї.

«Міжнародні організації віддають перевагу співпраці безпосередньо тільки з великими фондами, які довели свою компетентність у реалізації великих проектів. Вони самі до них звертаються».

Суб'єкт місцевого реагування, Кривий Ріг

Місцеві суб'єкти реагування, які висловилися за створення власних координаційних органів (незалежних від місцевої влади), стверджували, що це підвищило б рівень довіри до них з боку зовнішніх партнерів і дозволило б їм безпосередньо взаємодіяти з міжнародними організаціями. Це покращило б комунікацію, забезпечило б широку і стабільну координацію та гарантувало б звітність.

Обмеження міжнародного гуманітарного реагування

Більшість учасників, які брали участь у ОФГ за участі МСР у цільових громадах, визнали, в цілому, ефективність міжнародного реагування. Проте, під час обговорень було озвучено багато проблемних питань.

Основне питання (5 з 8 ОФГ) стосується відсутності або скорочення обсягів допомоги та фінансування. Деякі учасники підкреслили, що, незважаючи на те, що вони найкраще можуть оцінити потреби ВПО і відповідно відреагувати, їм не вистачає своєчасної допомоги і фінансування, необхідних для задоволення цих потреб. Друга проблема (3 з 8 ОФГ) стосується запізнілого надання допомоги. Один з учасників назвав причиною занадто довгий період «обговорення і планування». На його думку, поки потреба в допомозі пройде оцінку міжнародними організаціями, вона вже втрачає актуальність.

«У черговому гранті було відмовлено у зв'язку з тим, що наш фонд не відповідає критеріям відбору організації. (...) Через брак ресурсів я змушений скорочувати діяльність своєї організації. Я маю навички, достатній досвід, але не маю фінансових ресурсів.»

Місцевий суб'єкт реагування, м. Дніпро

Третя проблема - це **відсутність гуманітарної допомоги в населених пунктах за межами Дніпра та у віддалених районах, які не відчувають на собі переваги рівномірного розподілу.** Представники обласної влади підтримали учасників ОФГ у цьому висновку, зазначивши, що міжнародні організації проводять менше заходів та проектів у віддалених районах області. Однак саме там знаходиться багато ВПО, і тому там слід зосередити більше зусиль. Вони зазначили, що їхня адміністрація зосереджує свою увагу переважно на сільських районах, оскільки Дніпро потребує меншої підтримки завдяки розгалуженій мережі партнерств, проектів та присутності міжнародних організацій. Вони також нарікали на відсутність своєчасної підтримки з боку міжнародних організацій («немає чітких термінів реалізації проектів»), а також на те, що допомога не доходить до кінцевих бенефіціарів.

Під час ОВГ за участі МСР (Дніпро), єдиного, учасники якого підтвердили ефективну взаємодію з міжнародними організаціями, було висловлено низку критичних зауважень на додаток до вищезазначених. По-перше, учасники стверджували, що **потреби часто були оцінені невірно або допомога не відповідала потребам** (зокрема, учасники почувалися, як у «країні третього світу»). По-друге, вони зазначили, що оцінка потреб повинна частіше оновлюватися, оскільки ситуація постійно змінюється. По-третє, вони підкреслили важливість стимулювання української економіки та ринку праці шляхом вибору на користь купівлі місцевої продукції замість ввезення товарів з-за кордону, багато з яких постачаються з великими затримками.

«Місцевого ресурсу достатньо. Я вважаю, що треба використовувати цей ресурс, а не чекати по кілька місяців, коли будуть доставлені продукти харчування і товари з інших країн. Вони або псуються, або стають непотрібними.»

Місцевий суб'єкт реагування, м. Дніпро

Координація діяльності постачальників державних послуг у цільових громадах

Половина представників постачальників державних послуг у цільових громадах, переважно у Кривому Розі та Петропавлівці повідомили, що не співпрацюють з іншими місцевими суб'єктами реагування на кризові ситуації. Співпраця з місцевими волонтерами та місцевим бізнесом відбувається переважно у соціальній,освітній та медичній сферах.

Також половина КІ – представників постачальників державних послуг (ПДП), переважно у Кривому Розі та Петропавлівці, повідомили, що їхня установа не співпрацює з міжнародними організаціями у сфері реагування на кризові ситуації. На це регіональні органи влади зазначили, що координація між постачальниками послуг та міжнародними організаціями зараз «централізована», тобто співпраця здійснюється через профільні міністерства. Вони пояснили це тим, що на початку конфлікту було втрачено занадто багато часу на зустрічі, які виявилися "безрезультатними". Більшість КІ серед ПДП, які повідомили про співпрацю, зазначили, що реакція була ефективною та оперативною (6 з 11). Особливо це стосується сфери адміністративних послуг та охорони здоров'я у Кривому Розі та Дніпрі.

Координація реагування на кризу в громадах, що постраждали внаслідок конфлікту

Усі представники місцевих органів влади в громадах, що постраждали внаслідок конфлікту, відзначили свою роль у координації реагування на кризу. Було згадано діяльність координаційного центру в Апостолівській, Нікопольській та Зеленодольській громадах. Зокрема, голова Нікопольської ОТГ зазначив, що в його громаді створено Управління гуманітарної політики, яке реалізує заходи, визначені чинною Стратегією розвитку до 2027 року. У Зеленодольську для координації заходів реагування було створено централізований штаб, паралельно з незалежним волонтерським штабом.

3.6 Пріоритетні потреби місцевих респондентів

Пріоритетні потреби місцевих суб'єктів реагування

Найбільш поширеними потребами, про які повідомляли ключові інформанти місцевих суб'єктів реагування для ефективнішого реагування на кризу, були фінансування (66% опитаних представників МСР), продовольчі товари (58%), непродовольчі товари (45%) і транспорт (45%). Слід зазначити, що потреби різняться залежно від місцезнаходження місцевих суб'єктів реагування. Наприклад, транспорт був однією з основних потреб для місцевих суб'єктів реагування в населених пунктах за межами м. Дніпро (58%), тоді як у м. Дніпро цей показник становив 38%. **Окрім того, відносно більша частка КІ серед СМР у населених пунктах за межами м. Дніпро повідомила про потребу у співпраці з партнерами (26%),** а у м. Дніпро цей показник становив 18%.

Пріоритетні потреби постачальників державних послуг у цільових громадах

Серед найбільш затребуваних видів допомоги від міжнародних організацій серед постачальників державних послуг - це ремонтні роботи або забезпечення ремонтними матеріалами (7 з 20), фінансування (6 з 10), навчання персоналу (3 з 10) та облаштування бомбосховищ (2 з 10). Останній пункт стосується виключно закладів освіти.

Загальний огляд

Таблиця 7. Найбільш пріоритетні потреби, про які повідомляли місцеві респонденти

Потреби заявлені КІ-МСР (Інструмент числових даних)		Потреби заявлені КІ-ПДП (Інструмент якісних даних)	
1. Фінансування	66% КІ-МСР	1. Допомога у ремонті	7/10 КІ-ПДП
2. Продукти харчування	58% КІ-МСР	2. Фінансування	6/10 КІ-ПДП
3. Непродуктові товари	45% КІ-МСР	3. Тренінги персоналу	3/10 КІ-ПДП
4. Транспорт	45% КІ-МСР	4. Облаштування бомбосховищ	2/10 КІ-ПДП

Висновок

Цей звіт базується на репрезентативних даних на рівні домогосподарств, що дозволяє порівняти потреби та проблеми трьох основних демографічних категорій населення Дніпропетровської області: домогосподарств із числа ВПО, які проживають у колективних центрах, поза межами колективних центрів та непереміщених осіб. З метою забезпечення подальшої інформаційної підтримки для ефективного реагування, звіт також містить інформацію про організацію та координацію діяльності місцевих суб'єктів реагування на кризові ситуації, а також їхні зв'язки з міжнародними партнерами.

Результати дослідження свідчать про те, що для переміщених домогосподарств, які проживають у колективних центрах, часто притаманні додаткові фактори вразливості порівняно з іншими домогосподарствами. Вони частіше повідомляють про наявність у своєму складі осіб похилого віку, осіб з хронічними захворюваннями або інвалідністю. Вони також, за повідомленнями, в середньому заробляють менше, ніж їхні непереміщені співвітчизники або ніж ті переміщені домогосподарства, які не проживають у колективних центрах. Цей останній пункт ще більш виражений у колективних центрах у населених пунктах за межами м. Дніпро, на периферії області, де 51% домогосподарств, за повідомленнями, заробляють менше 5 000 грн на місяць.

Незважаючи на те, що переміщені домогосподарства, які проживають у колективних центрах, можуть мати додаткові фактори вразливості, потреби у таких секторах, як ВОСГ, охорона здоров'я або забезпечення продовольством, часто є однаковими серед різних груп домогосподарств, а в деяких випадках непереміщені домогосподарства навіть повідомляють про більш суттєві потреби, ніж домогосподарства з числа ВПО. На жаль, дані свідчать про суттєву розбіжність у рівнях допомоги, яку отримують різні типи домогосподарств. Так, непереміщені домогосподарства набагато рідше повідомляють про отримання допомоги.

Крім того, значна частина міжнародної допомоги досі зосереджена в центрі області, оскільки домогосподарства з населених пунктів за межами Дніпра рідше повідомляють про отримання допомоги порівняно з тими, що проживають у Дніпрі. Це має особливе значення, оскільки, незважаючи на вищий рівень потреб на периферії області, місцеві постачальники державних послуг мають менші можливості для їхнього задоволення. Слід зазначити, що саме тут також найнижчий рівень доходів домогосподарств, і саме тут 60% непереміщених домогосподарств заявляють про потребу в економічній допомозі.

З обговорень з місцевими суб'єктами реагування випливає, що багато з них здійснюють свою діяльність самостійно, не залучаючи структури, створені місцевою владою для нагляду за цим процесом. Таке роздроблення надання допомоги на місцевому рівні може призвести до зниження ефективності та виникнення проблем як для міжнародних партнерів, так і для місцевих суб'єктів реагування. Міжнародним суб'єктам дійсно складніше взаємодіяти лише з одним місцевим партнером. Окрім того, взаємодіючи лише з місцевими органами влади, зовнішні організації можуть залишити поза увагою велику кількість місцевих суб'єктів реаугвання, що обмежує можливості доступу останніх до фінансування, особливо в сільській місцевості області.

Насамкінець, з наближенням зими місцеві суб'єкти, залучені до управління колективними центрами, висловили занепокоєння щодо їхньої здатності продовжувати розміщувати ВПО. Занепокоєння викликають комунальні платежі за електроенергію та опалення, які істотно зростуть у найближчі місяці. Враховуючи важливу роль Дніпропетровської області як ключового пункту прибуття і транзиту ВПО, яка, скоріш за все лише зростатиме з часом, ця проблема може стати ще більш актуальною. Також суттєвою є потреба у наданні допомоги у відновленні громад, що постраждали внаслідок конфлікту, де численні об'єкти інфраструктури потребують ремонту або вирішення проблем з опаленням. Тому важливо продовжувати регулярний моніторинг потреб та спроможності місцевих суб'єктів реагування задовольняти ці потреби, а також надавати додаткову допомогу там, де вона є найбільш необхідною.

Джерела

- ACAPS, Динаміка повернення внутрішньо переміщених осіб та біженців (англійською), липень 2022 року.
- ACAPS, Україна: Налагодження взаємодії у сфері гуманітарного реагування | ACAPS (англійською), травень 2022 року.
- ACTED, OCHA, REACH, Україна: Спільна ініціатива з моніторингу ринку (CIMP) - червень 2022 - Україна | ReliefWeb (англійською), червень 2022.
- AgroPortal, Ракета влучила в елеватор на Дніпропетровщині, липень 2022 року
- Business.diia.gov.ua, Український бізнес в умовах війни: аналітика стану за три місяці, травень 2022 року.
- CEDOS, Соціальний захист і війна в Україні (24 лютого — 30 квітня 2022).
- Дніпропетровська обласна державна адміністрація, У Дніпропетровській області понад 225 тис переселенців, травень 2022 року.
- Міжнародна організація праці, Аналітична записка: Вплив кризи в Україні на сферу праці: попередні оцінки, травень 2022 року.
- Міжнародна організація з міграції (МОМ), Україна | Переміщення (iom.int) (англійською), серпень 2022 року.
- МОМ, Звіт про внутрішнє переміщення в Україні: опитування загального населення, раунд 7 (23 липня 2022 року.
- Military Feodal, https://military.feodal.online/landing/en/index.html, серпень 2022 року.
- Міністерство з питань реінтеграції Кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні перевищила 8 млн людей: звідки й куди їхали найбільше, травень 2022 року.
- Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Дайджест ключових наслідків російської агресії для українського довкілля за 7-13 липня 2022 року.
- Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Огляд злочинів Росії проти довкілля України (липень, #6).
- Управління ООН з координації гуманітарних питань, Україна: гуманітарні наслідки
- Звіт про поточну ситуацію, квітень 2022 року.
- Інформаційна панель дослідження REACH/УВКБ ООН «Моніторинг колективних центрів ВПО (МКЦ ВПО)», липень 2022 року.
- REACH, Аграрний сектор у зоні конфлікту - період з 24 лютого по 15 липня 2022 року: пошкодження елеваторних потужностей (англійською), липень 2022 року.
- REACH, Моніторинг прибуття і транзиту ВПО, (англійською), липень 2022 року.
- REACH, Аналітична записка: Підзвітність перед постраждалим населенням (ППН) та інформаційні потреби, (англійською), липень 2022 року.
- REACH, Дослідження «Моніторинг колективних центрів ВПО (МКЦ ВПО). Україна - Раунд 1, (англійською), червень 2022 року.
- REACH, Моніторинг гуманітарної ситуації (4 раунд), (англійською), липень 2022 року.
- REACH, IMPACT_UKR_Hazardous-objects-and-conflict-incidents_JULY2022.pdf (impact-repository.org), липень 2022 року.
- REACH, Експрес-оцінка: Евакуація зі східних областей України, квітень 2022 року.
- ДСНС України, Новомосковський район: співробітники ДСНС нагадали громадянам правила поведінки при виявлені вибухонебезпечних предметів, серпень 2022 року.
- ДСНС України, Станом на сьогодні лише 11% закладів освіти мають власні захисні споруди цивільного захисту, липень 2022 року.
- Світовий банк, Через російське вторгнення економіка України цього року скоротиться на 45%, (англійською), квітень 2022 року.
- Урядовий портал України, Економічне відновлення та розвиток, липень 2022 року.
- УВКБ ООН, Кластер з питань захисту в Україні: Люди похилого віку, (англійською), жовтень 2015 року.
- Управління Верховного комісара ООН з прав людини, Звіт про ситуацію з правами людини в Україні, (англійською), 24 лютого –15 травня 2022 року.
- USAID, Інформаційний бюлетень про стан аграрного сектору. (англійською), липень 2022 року.
- VoxUkraine, Державне регулювання під час війни: як Кабінет Міністрів України адаптував економіку до воєнного стану, липень 2022 року.
- Всесвітній економічний форум, Що таке екоцид і чи підлягає він переслідуванню Міжнародним кримінальним судом?, (англійською), липень 2021 року.
- Робоча група «Економічне відновлення та розвиток», Робочі групи КМУ, липень 2022 року.